

2

liturgijsko-pastoralni list

ŽIVO VRELO

2021

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXVIII • CIJENA: 13 KN

Liturgijski temelji vjere

od 17. veljače do 20. ožujka 2021.

God. XXXVIII. (2021.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Ante Crnčević

Uredničko vijeće:
mons. Ivan Šaško,
Ante Crnčević, Petar Bašić,
mons. Ivan Čurić

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

Uredništvo:
Ante Crnčević, Ivan Andrić,
Lana Gusić

Grafička priprema:
Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
Faks: 01 5635 051
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

Krist u slavi

Kuzma Kovačić: Proslavljeni Krist,
reljef u crkvi Svete Mati slobode,
Zagreb – Jarun, 2005.

urednikova riječ 1

- ☐ Hvala

naša tema: Liturgijski temelji vjere 4

- ☐ »Sve uglaviti u Kristu«, I. Šaško
- ☐ Liturgijsko temeljenje vjere, A. Crnčević

otajstvo i zbilja 18

- ☐ Biblijsko-teološka razmišljanja:
I. Raguž, D. Runje, S. Slišković,
A. Vučković, I. Šaško
- ☐ Pepelnica
- ☐ Prva korizmena nedjelja
- ☐ Druga korizmena nedjelja
- ☐ Treća korizmena nedjelja
- ☐ Četvrta korizmena nedjelja

u duhu i istini 38

- ☐ Molitva pred Raspetim
- ☐ Molitva za milost obraćenja

trenutak 40

- ☐ Novi sveci u Općem rimskome misalu

Hvala

Liturgija Crkve, posredujući Božji spasenjski silazak u živote vjernika, otvara prostor zahvalnomu slavljenju Gospodina i njegovoga djela spasenja. Nadahnut hvalom koja pristaje samo Gospodinu, želim se u poniznosti i zahvalnosti osvrnuti na dragocjeno iskustvo puta, koji me je po listu Živo vrelo uvodio u radost Kristovih otajstva i u ljepotu što milosno izvire iz svete liturgije. Ispisujući uvodne riječi za ovaj broj Živoga vrela, misao me vraća sedamnaest godina unazad, na trenutke kada sam, preuzevši službu urednika, ispisivao prvi uvodnik, naslovljen »Liturgijski ispit savjesti«. Taj bi naslov zacijelo odgovarao i ovomu broju jer je i danas aktualan poziv sv. Ivana Pavla II. na preispitivanje crkvene svijesti o daru liturgije i o njezinu mjestu u životu Crkve. Naša crkvena svijest i osobna savjest zamjećuju da je pred nama dar liturgije u njenoj dragocjenosti i neiscrpnosti, ali zasjenjen našim zaboravom, katkada i nemarom za njegovu ljepotu i preobrazbenu snagu.

Preuzimajući na početku 2004. godine službu pročelnika Hrvatskoga instituta za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji i uredništvo liturgijsko-pastoralnoga lista Živo vrelo, sa strahom sam na papir ispisivao pozive iz Papinoga propitivanja naše svijesti o liturgiji: »Živi li Crkva bogoslužje kao vrhunac i izvor svega svoga nastojanja? Je li Božja riječ našla svoje dostojno mjesto u našim liturgijskim slavljinama kako je to bila želja Koncila? U kojoj mjeri bogoslužje proniče u konkretan život vjernika i u kojoj mjeri prati život pojedinih zajednica? Razumijevamo li liturgiju kao put svetosti, unutarnju snagu apostolata i svega poslanja Crkve?« Te sam riječi prihvatio kao stanoviti program djelovanja Instituta i kao okvirne zadatke lista Živo vrelo. Domete i uspjehe nije lako procjenjivati, osobito meni. Mogu samo reći da nijedno od tih pitanja nije danas suvišno. Ona su u mnogočemu danas još aktualnija, a tomu bismo nizu mogli pridodati i nova pitanja, iznjedrena iz novih kriza i nesnalaženja.

Kršćanska je vjera po svojoj naravi *sakramentalna*, oblikovana i hranjena liturgijom Crkve, pa se za njezin opstanak i rast – uslijed sve većih kušnjā koje dolaze pred osobni odnos s Bogom – na sve snažniji način osjeća potreba za liturgijom, nepresušnim izvorom spoznaje Boga i njegove spasenjske blizine. Liturgija je čin vjere (*actus fidei*), ali i vjera u čin (*fides in actu*); tu se vjerovano uzbiljuje i milosno daruje našem iskustvu. Tako se osobna vjera učvršćuje i izgrađuje na svojim sakramentalnim temeljima i stupovima. Slavlje sakramenata

preobražava i obogaćuje našu osobnu vjeru vjerom Crkve; u slavlju sakramenata počinjemo biti dionici onoga dara vjere koji nadilazi našu spoznaju, naše znanje i naše osobno pouzdanje u Boga. Vjera je dinamična stvarnost. Može rasti, jačati, sazrijevati, ponirati u dubine spoznaje i povjerenja, ali znade i malaksati, zapasti u sumnje, htjeti očitost umjesto da se prepusti pouzdanju i povjerenju... U sakramentima smo uvijek primatelji Dara. Stoga milost sakramenta ozdravlja ono što je manjkavo u našoj vjeri i rasvjetljuje nas da svu ljepotu i dragocjenost liturgije Crkve promatramo ponajprije u onomu što Bog čini za nas i po nama.

Ako smo u ovih sedamnaest godina nastojanja oko lista Živo vrelo uspjeli barem malo odškrinuti vrata dragocjenoga blaga liturgije i barem koga potaknuti da se zagleda u njezinu ljepotu te i sâm dostojanstvom slavljenja i dubinom zahvalne vjere pronikne u otajstveni dar, onda svoje uredničko služenje radosno pridružujemo svemu što Bogu prinosimo, u iskrenoj zahvalnosti njemu. Usudujemo se povjerovati da je Živo vrelo odškrinulo vrata Vrelu božanske ljepote i Božjih milosnih darova.

Završavajući službu vodstva Instituta za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji, osjećam potrebu izreći zahvalnost svima koji su me bodrili na tome putu. To su, na prvome mjestu, predsjednici Biskupske komisije za liturgiju Hrvatske biskupske konferencije: mons. Antun Škvorčević, mons. Ante Ivas, mons. Ivan Šaško i mons. Zdenko Križić. Povjerenje kojim su podupirali moja nastojanja bilo je dragocjeno za sve što je ostvareno u okviru djelovanju Instituta i u liturgijskome životu naših župnih i drugih zajednica.

U dvije stotine dvadeset i jednome broju Živoga vrela, koji objedinjuju gotovo 8.500 stranica, uz liturgijske tekstove utkano je mnoštvo tema, teoloških razmišljanja, poticaja, molitvenih tekstova, meditacija, pitanja i odgovora, glazbenih i drugih priloga, likovnih prikaza... Iza svega toga stoji trud i nesebičnost mnogih ljudi. Gospodin me je, već na početku toga uredničkoga i stvaralačkoga puta, pohodio i kroz sve ovo vrijeme pratio prijateljskom i bratskom blizinom, znanjem, umijećem i neumornošću vrijednoga liturgičara mons. Ivana Šaška, koji je, bez sumnje, u život Živoga vrela, unio puno više nego što se to može iščitati iz pregleda autorskoga popisa tekstova. Stoga dragomu biskupu Ivanu i ovim putem izričem najiskreniju zahvalnost.

List smo, od samoga preuzimanja, nastojali oblikovati tematski, otvarajući mnoštvo tema. Unatoč dodirnosti i međusobnoj bliskosti pojedinih tematskih naslova, uspjeli smo za svaki od dvije stotine dvadeset i jednoga broja odabrati drugu temu. Zacijelo su neke ostale nedovoljno razrađene, na površini razmatranja, ali znali smo da nam je cilj *odškrinuti vrata* uzvišenoga blaga liturgije, katkada skrivenoga u 'zakutcima' teološke misli, pastoralna Crkve i iskustva vjere. U mnoštvu tema nastojali smo se čuvati pogibelji upadanja u neki *panliturgizam*; vodili smo se istinom da liturgija, kao *culmen et fons*, zahvaća sav život Crkve i svekoliko njezino poslanje. U produbljenju tih tema sudjelovalo je ukupno četrdeset i osam autora. Uz spomenutoga mons. Šaška osobit su doprinos dali vrijedni kolege Ivica Žižić, Domagoj Volarević i Milan Dančuo.

Teološke meditacije, oslonjene na Božju riječ i na slavlje Kristovih otajstava u ritmu liturgijske godine, pisalo je ukupno trideset i sedam suradnika. I ovdje izdvajam one koji su u tome djelu imali najveći udio: Ivan Dugandžić, Ivan Šaško, Ivica Raguž, Ante Vučković, Slavko Slišković, Domagoj Runje, Darko Tepert, Željko Tanjić, Ivan Bodrožić, Tonči Matulić, Mijo Nikić...

U nizu drugih, stalnih ili povremenih, rubrika u Živome vrelu svoj su dragocjen prilog dali i drugi vrijedni suradnici: Jure Zečević, Mario Cifrak, Dario Tokić, Marinko Vidović, Božo Odobašić, Luka Marijanović, Ivica Čatić... Glazbene priloge, od kojih su mnogi nastali baš za list Živo vrelo, uređivali su Ivan Andrić i Maruša Bartolić, okupljajući naše vrijedne crkvene glazbenike (Miroslav Martinjak, Anđelko Igrec, † Slavko Topić, Vinko Sitarić, Blaženko Juračić, Stipica Grgat...). Popis svih suradnika u ovih sedamnaest godina niže više od stotinu imena. Doista, samo je Gospodin umio povezati sve te putove, čuvati različitosti i graditi zajedništvo. U toj neočekivanoj povezanosti zrcali se snaga liturgije koja okuplja mnoštva i sve hrani darom spasenja i prodahnjuje istim Božjim Duhom.

Svagdanju brigu za djelo Živoga vrela s urednikom su dijelili prvi suradnici u Hrvatskome institutu za liturgijski pastoral: Vječna Tadić Stepinac, Sani Gilja, Gabrijela Miličević Mikić, Lana Gusić i Tomislav Koščak, koji je grafičkim i likovnim oblikovanjem umio List zaodjenuti u ruho koje upućuje na ljepotu i dostojanstvo liturgije Crkve. Dijeleći s njima svakodnevne brige, traženja i očekivanja, žurbe i kašnjenja, izričem im najiskreniju zahvalnost za svu spremnost, požrtvornost i odanost.

Na kraju ovoga niza zahvala ostaje prostor za one čija imena ovdje ne će biti ispisana, imena svih dragih čitatelja. Samo je Gospodinu znano dokle su doprli primjerci Živoga vrela. Uredništvo ga šalje pretplatnicima na šest kontinenata. Znamo da Bog i po našoj nevrijednosti može učiniti velika djela te se nadamo da je pokoje zrno iz Živoga vrela našlo plodno tlo u srcima i zajednicama onih koji traže Gospodina. Čitateljima zahvaljujemo na svakoj potpori, ali i primjedbi kojom su nas poticali na veću predanost povjerenim nam zadaćama. Jednako se nadamo da će nam čitatelji oprostiti nejasnoće i pogriješke koje su se znale potkrasti na stranicama ovoga lista, ali i kašnjenja pojedinih brojeva, katkada uzrokovana našom sporošću, a katkada i drugim razlozima.

Svevišnjemu Bogu izričem zahvalnost za sve što je činio s nama i po nama, i onda kada toga nismo bili svjesni. Predajući ovo skromno djelo novomu uredniku lista i pročelniku Hrvatskoga instituta za liturgijski pastoral, dr. Mariju Kopjaru, svećeniku Varaždinske biskupije, molim Gospodina da ga prati svojim blagoslovom, hrabrošću iskoraka u novo i oduševljenošću za svetu liturgiju koja u Crkvi svemu daje novost. *Deo gratias!*

fra Ante Crnčević

DR. SC. MARIO KOPJAR, novi pročelnik Hrvatskoga instituta za liturgijski pastoral, rodio se u Ključu, u župi svetih Fabijana i Sebastijana, Oštrice, pokraj Novog Marofa. Završivši Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zagrebu, filozofsko-teološki studij započeo je 1996. godine na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a dovršio na Papinskome sveučilištu Gregoriana u Rimu. Potom upisuje poslijediplomski studij liturgike na Papinskome institutu sv. Anzelma u Rimu. Akademski stupanj doktorata stekao je 2012. godine. Za svećenika Varaždinske biskupije zaređen je 2003. godine. U svojstvu župnoga vikara pastoralno je djelovao u župi sv. Nikole biskupa u Varaždinu (2005.-2007.) te kao župnik u Murskom Središću (2007.-2008.). Od 2012. godine predstojnik je Ureda za liturgijski pastoral i sakralnu arhitekturu Varaždinske biskupije. Godine 2016. imenovan je kanonikom Stolnog kaptola Blažene Djevice Marije na nebo uznesene u Varaždinu. Na plenarnome zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije, 19. siječnja 2021., imenovan je pročelnikom Hrvatskoga instituta za liturgijski pastoral.

»Sve uglaviti u Kristu«

O ugaonome i zaglavnome kamenu

Ivan Šaško

U biblijskome svijetu kamen je prožimao sva razdoblja i prilike života, od stanovanja do umiranja (grobovi u kamenim stijenama, zatvarani kamenom); od nagrađivanja do smrtno kazne kamenovanjem. [...] Od iznimnoga su značenja kamene ploče, na kakve je prema biblijskome izvješću u Knjizi Izlaska, Bog, Božji prst ispisao Deset riječi /zapovijedi. Mojsije je prve ploče razbio, ali je po Božjoj zapovijedi napravio nove. U kamen uklesane Božje odredbe bile su jasan pokazatelj njihove vrijednosti za sva vremena.

S lika kamena duboko je ugrađena u naš svagdanji život, a usko je povezana s našom duhovnošću. Nije potrebno ni spominjati na koliko je mjesta u Bibliji upravo kamen (kamenje) dobio svoje važno mjesto, sa stvarnim ili prenesenim značenjem, koje je čas pozitivno, a čas negativno, prijeteće.

Proteklih skoro godinu dana oči su mi ispunjene posljedicama potresa na zgradama, u kojima vidimo da su se otvorile pukotine, rastvorili zidovi, pomaknule grede, popustila nosivost, popadali stropovi, rasula se žbuka... Posebno su dojmljivi oni dijelovi starih građevina na kojima su svodovi, premda krhke građe, izdržali zahvaljujući nizu segmenata koji su u sredini oslonjeni na jedan kamen, onaj koji zovemo zaglavnim, onaj u kojemu se spajaju rebra lukova koji drže pojedine dijelove svodova. Slično je i s onim kamenima koji drže čvrstim pojedine uglove. Kada se oni izmaknu, a to svjedoče slučajevi gdje se upravo to dogodilo, dolazi do urušavanja. Imajući pred sobom sliku zaglavnoga i ugaonoga kamena, u njegovoj posebnosti i prihvatanju tereta, u pridonošenju izdržljivosti, pišem ovo izlaganje.

Kamen u biblijskoj svakidašnjosti i metaforičnosti

Obuhvat značenja hebrejske riječi *'even* za 'kamen' u Starome je zavjetu slično značenju koje obuhvaća i hrvatska riječ za taj pojam. Označuje odvojeno, samostalno, kao i prirodno te obrađeno kamenje. Osim toga, Stari zavjet koristi više pojmova u tome pojmovnom području, među kojima je *sela* za slobodnostojeću stijenu ili *sur* za hridinu, stjenoviti zid. Jednako tako postoje posebne riječi za specifično kamenje, poput: spomen-kamena, mlinskoga kamena, dragoga kamena i sl. Prijevod Staroga zavjeta na grčki i *evan* i druge pojmove za kamenje često prevodi riječju *lithos*.

Područje koje opisuju biblijski tekstovi geološki je raznoliko te je razumljivo rječničko, ali značenjsko bogatstvo povezano s kamenjem. Kamenje je korišteno u gradnji, naročito značajnijih zgrada (hramova i palača) u Asiriji, Babilonu i Egiptu, pri čemu je osobito

značenje imao temeljni, odnosno ugaoni kamen (hebr. *roš pinnāh*). Njega je, kao poseban kamen, trebalo točno postaviti ne samo kao uporište nego i kao referentnu točku međuodnosa neizostavnih za daljnju gradnju.

Osim što su u počecima civilizacije kameni predmeti korišteni kao oružje i alati, kameni su oblici kasnije služili kao kalupi za izlivanje raznih predmeta od bronce, zlata ili srebra (vršaka koplja i drugoga oružja i alata te ukrasa). Najranije poznate kamene posude s područja Palestine rađene su od bazalta, dok su za pomasti, ulja i miomirise korištene alabastrene posude. Kamenje je rabljeno i kao mjera za težinu (utezi), ali i kao: pečati, privjesci, talismani, predmeti za igru i drugo.

U biblijskome svijetu kamen je prožimao sva razdoblja i prilike života, od stanovanja do umiranja (grobovi u kamenim stijenama, zatvarani kamenom); od nagrađivanja do smrtno kazne kamenovanjem.

U religijskome smislu i obrednoj uporabi kamenje je bilo vrlo prisutno i imalo raznoliku primjenu. Ono je bilo rabljeno i kao simbol i kao 'svjedočanstvo'. Naime, veliko je kamenje bio podsjetnik na događaje, 'svjedok' dogovora, saveza, zavjeta (usp. *Post* 28, 18; *1Sam* 6, 14; 7, 12). Neklesano, neobrađeno kamenje uzimano je za oltar (usp. *Izl* 20, 25; *1Kr* 18, 31). Monolitnim blokovima različitih veličina koje je postavio čovjek davana su posebna vjerska značenja, naročito u religijama sa snažnom usmjerenošću na plodnost. Sjetimo se da je Jakov koristio kamen kao jastuk, a taj je kamen pred Božjom prisutnošću na tome mjestu postavio i pomazao. S druge strane, ti će se monoliti (*maccevāh*) ponekad, kako je to bilo u nastupima proroka, gledati i kao znakovi otpada od prave vjere i pobune protiv Boga.

Od iznimnoga su značenja kamene ploče, na kakve je prema biblijskome izvješću u Knjizi Izlaska, Bog, Božji prst ispisao Deset riječi/zapovijedi. Mojsije je prve ploče razbio, ali je po Božjoj zapovijedi napravio nove. U kamen uklesane Božje odredbe bile su jasan pokazatelj njihove vrijednosti za sva vremena.

U životu čovjeka materijal kamena i njegova metaforičnost govore o postojanosti i snazi. Jednako tako, kamen je nijem, a njegova tvrdoća primijenjena je na tvrdoću srca, na neosjetljivost i hladnoću koju jedino Bog može promijeniti.

Božji naum spasenja:
»uglaviti u Kristu sve –
na nebesima i na zemlji«.

Zaglavni kamen u katedrali
u Noyonu, Francuska, 12. st.

»On je onaj kamen koji vi graditelji odbaciste, ali koji postade kamen zaglavni. I nema ni u kome drugom spasenja.« (Dj 4, 11).

obnove, ponovnoga pridizanja i uzdignuća, vežući se asocijacijom osobito uz Križ (grč. *staurós*), odnosno uz vazmeno otajstvo. Grčki prijevod donosi drukčiju sliku, onu koju je izrazio prijevod na hrvatski. Naime, grčki taj dio retka prevodi: *anakefalaiósasthai ta pánta en to Hristô* – uglaviti, učvrstiti (zaglavnim) kamenom.

Taj je tekst sa slikom zaglavlja u izravnoj vezi s psalmom, vezanim uz obred sjenica, u kojemu se pjeva: »Kamen što ga odbaciše graditelji *postade kamen zaglavni*. Gospodnje je to djelo: kakvo čudo u očima našim!« (Ps 118 [117], 22-23) Gledamo li ovdje prijevode, susrećemo na grčkome izraz: *egenéthe eis kefalen gonías*, a na latinskome: *factus est in caput anguli*, što je doslovni prijevod grčkoga izraza.

Istu psalamsku rečenicu izgovara i sam Isus, i to nakon što je iznio prispodobu o vinogradarima ubojicama (usp. Mt 21, 42). On ju primjenjuje na sebe, na otajstvo svoje smrti, uskrsnuća i proslave. Zanimljivo je da ju navodi i apostol Petar: »On je onaj kamen koji vi graditelji odbaciste, ali koji postade kamen zaglavni. I nema ni u kome drugom spasenja. Nema uistinu pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti« (Dj 4, 11-12).

Tumačeći članak 'Vjerovanja' Ćiril Jeruzalemski piše: »'Jedan jedini' kažemo za Gospodina Isusa Krista, jer je njegovo sinovstvo jedincato; 'jedan jedini' kažemo, kako ne bi pomislio da postoji neki drugi... Zbog toga ga zovemo kamenom (usp. Ps 118, 22; 1Pt 2, 4), misleći ne na beživotni kamen koji bi isklesale ljudske ruke (usp. Dn 2, 34), nego na kamen zaglavni, na kojemu – kada se na njega osloni – vjernik ne će ostati zbunjen, postidjen (usp. Iz 28, 16).« (Deseta krsna kateheza; O gospodstvu Jedinorođenoga Sina, br. 3)

Kristološko izvorište

Krist se utjelovio da bi spasio čovjeka i cijeli svijet, da bi ga obnovio svojim Duhom Svetim, Božjom milošću. Bog šalje svoga Sina u punini vremena (usp. Gal 4, 4), a milost je dana da otajstvo spasenja bude obznanjeno i provedena punina vremena, kako piše Apostol da Bog milost »preobilno u nas uli zajedno sa svom mudrošću i razumijevanjem obznanivši nam otajstvo svoje volje po dobrohotnom naumu svojem što ga prije u njemu zasnova da se provede punina vremenā: uglaviti u Kristu sve – na nebesima i na zemlji« (Ef 1, 8-10).

Upravo izraz »uglaviti u Kristu sve« latinski prevodi: *instaurare omnia in Christo* (»in dispensationem plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo quae in caelis et quae in terra sunt in ipso«), sa širinom značenja

Teološko-liturgijsko čitanje i primjena

Kao što sam već početno naznačio, *lapis angularis*, koji je u liturgijskome rječniku nazvan i *lapis primarius*, važan je dio zida, kamen koji mora biti jači od ostaloga dijela zida, jer je izloženiji opterećenosti i mogućim oštećenjima. Već smo naveli neka biblijska mjesta u kojima se pojavljuje taj izraz i slika. Osim navedenih, vrijedno je istaknuti, na primjer, sljedeći proročki tekst u kojemu Gospodin govori: »Evo, postavljam na Sion kamen odabrani, dragocjen kamen ugaoni, temeljac (*lapidem probatum, angularem, pretiosum*). Onaj koji u nj vjeruje, ne će propasti.« (Iz 26, 18).

U liturgiji je ugaoni kamen nazvan *primarius*, prvi i najvažniji kamen crkvene građevine. On, prema liturgijskim knjigama, pontifikalima, u kojima se nalazi opisan taj obred blagoslova pripadan biskupu, treba biti ili je – kako je to danas naznačeno – po tradiciji *quadratus et angularis*, četvrtast i uglat. U nekim je uputama bilo naznačeno da stranice kamena trebaju biti dužine stopala, a biskup ga je blagoslovio znakom križa, a na stanovit način na njemu počiva cijela zgrada. To je slika samoga Krista, jer »nitko ne može postaviti drugoga temelja osim onoga koji je postavljen, a taj je Isus Krist« (1Kor 3, 11). S vremenom je značenje, ali bez liturgijske posvete ili blagoslova, značenje ugaonoga kamena preneseno na svodni zaglavni kamen, kao i na oltar te na krstionicu.

Oslanjajući se na biblijske tekstove, Crkva je u svojoj liturgiji i u tumačenjima od početka koristila snagu simbolike ugaonoga kamena. Tako u 4. st. sv. Hilarije iz Poitiersa u svome himnu upućuje molitvu Kristu nazivajući ga *angularis tu lapis*. Posebno je dojmljiv himan, napisan vjerojatno već u 7. st., za obred posvete Crkve u kojemu se kaže: »*Angularis fundamentum lapis Christus missus est, qui compage parietum in utroque nectitur.*« (»Kao temeljni ugaoni kamen poslan je Krist, koji poput zgloba povezuje zidove s obje strane.«)

To je tumačenje razumljivo posebice u svjetlu Kristova uskrsnuća. Tako je ugaoni kamen postao tipom, pralikom Uskrsnuća. Na minijaturama u rukopisima nije rijetkost naći prikazanu tematiku: blagoslova temeljnoga kamena, radnika koji drže ugaoni kamen ili sam kamen između dvaju podignutih zidova. Slično je i kasnije u ranim tiskanim knjigama, gdje se nalaze motivi postavljanja zaglavnoga kamena na svodovima, kako bi se ilustrirao teološki sadržaj kojim se ističe: kao što je zaglavni kamen kruna i dovršetak cijele crkvene građevine, tako Kristovo uskrsnuće dovršava njegov nauk, njegovo poslanje te uspostavlja temelj života i djelovanja Crkve.

Iz istoga je razloga zaglavni kamen svodova urešen likovima Krista, njegova lica ili nekim njegovim simbolom, kao što je Janje ili Pelikan. Spasiteljev lik na tome je mjestu predstavljen i u ulozi suca Posljednjega suda, sjedeći na dugu kao na prijestolju, s mačem i ljiljanom koji mu izlaze iz usta.

Svojim utjelovljenjem i vazmom Krist je sebe postavio za zaglavlje, da se čovječanstvo ne uruši u propast.

Zaglavni kamen na svodu u sakristiji Zagrebačke katedrale, druga polovica 13. st.

Tim vazmenim tumačenjem prožeti su i oni prikazi na kojima je Krist prikazan u okviru oblika ploda badema, a zaglavni je kamen na njegovim grudima, na mjestu njegova Srca, Božjega milosrđa.

Četverokutni oblik toga kamena također je bio praćen raznim tumačenjima, među kojima se nalazi i ono da se u tome kamenu vidi slika četiriju stožernih krjeposti, a uglađenost (*expolire*) toga kamena upućuje na očišćenost od grijeha.

Spomenuti međuodnos kamena, oltara, ambona i krstionice vodi u daljnja tumačenja i simboliku koja je dobila razvijena alegorijska tumačenja osobito u visokome srednjem vijeku. Tako Durandov pontifikal s kraja 13. st., osim tradicionalnoga viđenja oltara kao simbola Krista, tumači i raspelo između svijeca na njemu kao posredništvo između židovstva i poganstva, koje ujedinjuje Krist kao istinski ugaoni kamen. Biskup Durand traži i da krstionica bude od kamena, ne samo zbog toga jer je po Mojsiju Bog izveo vodu iz stijene, nego ponajprije zbog toga jer je Krist živo vrelo. Tako je i s ambonom koji je trajno viđen kao otkotrljani kamen s Isusova groba, s kojega se naviješta njegova Radosna vijest, pobjeda nad smrću. No, dodaje se i ono tumačenje koje u njegovu smještaju između prezbiterija i mjesta za vjernički puk vidi poveznicu, i u biskupu koji je na ambonu, Krista kao zaglavni kamen, kao poveznicu jedinstva.

Euhološki sažetci

Liturgijski tekstovi sažimaju ljudsko iskustvo i teološko značenje. To je u ovoj tematici najvidljivije u obredima vezanima uz gradnju crkava. Izdvajamo tri primjera.

U molitvi blagoslova kamena temeljca molimo: »Tvoj je Sin rođen od Marije Djevice. On je po prorokovoj riječi kamen bez ljudskih ruku od brda odvaljen, a Apostol ga naziva temeljem nezamjenjivim. Blagoslovi ovaj kamen temeljac, što ga polažemo u njegovo ime: onaj koga si postavio početkom i svršetkom svega neka i ovomu djelu bude početak, napredak i završetak.«

U molitvi posvete predsjedatelj zaziva: »O, sveta Crkvo, šatore Božji s ljudima; hrame sveti na živom kamenu zidani, na temeljima apostola sazdani, sa zaglavnim kamenom Isusom Kristom!«

U predslavlju mise posvete crkve stoji: »Crkvu si osnovao da bude svet grad, sagrađen na temelju dvanaest apostola, s najvišim zaglavnim kamenom Isusom Kristom (*summo angulari lapide ipso Christo Iesu*), da se izgrađuje biranim kamenjem, oživljenim Duhom, povezanim ljubavlju (*electis construendam lapidibus, Spiritu vivificatis, coagmentatis caritate*).«

Sliku koja je pretežito građevinsko-konstruktivske naravi nadopunja ona puno šira koja se može povezati sa svime što treba obnovu, novu snagu životnosti, podizanje i vidljivost prisutnosti – *instauratio* – prizivajući jezgru navještaja, *kerygme* iz 15. poglavlja Prve poslanice Korinćanima. Tamo je sv. Pavao ostavio zapisano: »Dozivljam vam, braćo, u pamet evanđelje koje vam navijestih, koje primiste, u kome stojite, po kojem se spašavate, ako držite što sam vam navijestio; osim ako uzalud povjerovaste. [...] Kao posljednji neprijatelj bit će obeskrijepljena Smrt jer sve podloži nogama njegovim. A kad veli: Sve je podloženo, jasno – sve osim Onoga koji mu je sve podložio.

I kad mu sve bude podloženo, tada će se i on sam, Sin, podložiti Onomu koji je njemu sve podložio da Bog bude sve u svemu.« (1Kor 15, 1-2.26-28). Dajući na kraju zaključak u prilogu koji je podnaslovnom istaknuo ugaoni i zaglavni kamen, očito je da se radi o prvome kamenu (temeljcu) i o zadnjemu koji se postavlja na cijeloj građevini ili u jednoj njezinoj cjelini. To odgovara i teološkomu smislu koji proizlazi iz kristološke stvarnosti. Apostol Ivan ju izriče u Proslovu: »U početku bijaše Riječ...«

Krist je temelj Crkve, ali i više od toga u odnosu prema svemu stvorenome; on je Prvi i Posljednji, Početak i Svršetak. Kristov život započinje kada je s njegova groba maknut kamen kojim su ljudi htjeli zapečatiti, zatvoriti Riječ, Svjetlo, Život. On je otkotrljao zaglavni kamen s 'građevine smrti' i sebe postavio kao zaglavlje na dom Života, na Crkvu otvorenu svima koji žele spasenje i zajedništvo vječnosti.

Svojim je utjelovljenjem i vazmom sebe postavio za zaglavlje, da se čovječanstvo ne uruši u propast. Neprijateljstvo je razorio u svome tijelu i ostao živjeti u otajstvenome Tijelu, Crkvi, kao naš mir u kojemu »od dvojice sazda jednoga novog čovjeka te obojicu u jednome Tijelu izmiri s Bogom po križu« (Ef 2, 15).

Snagom njegova djela spasenja mi smo »sugrađani svetih i ukućani Božji nazidani na temelju apostola i proroka, a zaglavni je kamen (*akrogoniaiaios*) sam Krist Isus. U njemu je sva građevina povezana i raste u hram svet u Gospodinu« (Ef 2, 20). Po tome Kamenu darovan nam je Duh koji boravi u nama po ljubavi te smo i mi živo kamenje (usp. 1Pt 2, 5), ugrađeno u građevinu u kojoj prebiva Gospodin. On ostaje *ákron*, krajnja točka, uporište na kojemu stoji i koja drži cijelu Crkvu.

Zato mi je u raznim potresenostima znati da krajnji svod vidimo samo očima vjere i da su tamo spojena rebra našega Tijela, proslavljena u svakome trpljenju iz ljubavi. ■

Kamen ugaoni, temeljni, na kojemu počiva cijela građevina.

(Ostatci katedrale sv. Pavla, Macao, Kina, 1602.)

Liturgijsko temeljenje vjere

Sakramenti i 'statika' Crkve

Ante Crnčević

Često ponavljanje tvrdnje da je liturgija trajno potrebna obnove (*liturgia semper reformanda*) može odvesti na pogrešan put ako ne spoznamo istinu da je prije toga Crkva potrebna stalne obnove liturgijom, iz liturgije, po liturgiji, to jest po Kristu, s Kristom i u Kristu. Crkvena obnova liturgije ima opravdanje i vrijednost tek ako joj je krajnji cilj liturgijska obnova Crkve. Oblikovana liturgijom, Crkva zadobiva svoj kristovski identitet. Ona sama, naime, jest na neki način sakrament (*veluti sacramentum*), sredstvo najprisnijega sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskoga roda (LG 1).

Iskustvo potresa, koje rađa osjećajem gubljenja tla pod nogama, uči nas koliko su važni čvrsti temelji i koliko je potrebna čvrstoća sveze među elementima građevine. Čvrsta zgrada, sagrađena na stijeni, slika je postojanoga života, oslonjenoga na Onoga koji svemu daje život.

I život vjere ima svoje temelje, nosio stupovlje i ziđe, svodove i pokrića, i svoje lice. Sazidan je od mnoštva elemenata, ugrađenih i povezanih u jedno zdanje. Svatko tko propituje 'zdanje' svoje vjere, znade gdje su oslonci života, u čemu odolijeva životnim potresima i kušnjama, ali i gdje osjeća napuknuća i ulegnuća koja ranjavaju cjelovitost i sigurnost života. Češći su životni potresi od onih uzrokovanih pomicanjem litosfernih ploča i gibanjem Zemljine kore. O životnim potresima malo govorimo. Naviknuti smo na njih. Ne smatramo ih opasnim. Pomišljamo kako će zaboravom ili otklanjanjem misli i pogleda životna napuknuća lako zacijeliti. No, ona ostaju, duboko urezana u naše biće, uzrokujući nove rane i produbljujući rasjede u našim životnim odnosima.

Crkva, svjesna svojih rana i svoje ranjivosti i željna iscjeljenja koje će joj vratiti cjelovitost, nastoji ne izgubiti iz vida temelje i stupove života vjere. Svaka nadgradnja i obnova vraća nas temeljnim pitanjima – onima koja se tiču temeljâ i nosivih struktura. Potresi su pokazali koliko pojedine 'obnove' i želje za prilagodbom novomu načinu života mogu ugroziti stabilnost zgrade, kada su izgled, dojam i 'suvremenost' smatrani važnijima od temelja i od nosivih struktura. Zato svaka obnova mora prije svega čuvati temelje, a sve dodano oslanjati na njih, pazeći da oni ne budu ičim ugroženi. Bez te pozornosti obnova se može pretvoriti u urušavanje, u propast.

Crkva, zajednica Kristovih vjernika, kao »Božja građevina« (*theou oikodome; Dei aedificatio; 1Kor 3, 9*) trajno je potrebna obnove, učvršćenja i daljega građenja, kako bi bila dom za sve koji Krista traže. Stoga ona u svim obnoviteljskim stremljenjima nastoji čuvati temelje i na njima graditi ono što će na neposredniji način omogućavati životnost evanđelja u novim životnim okolnostima. Drugi vatikanski koncil u prvome članku prvoga koncilskoga dokumenta, u Konstituciji o liturgiji *Sacrosanctum concilium*, jasno zacrtava svoje ciljeve na putu obnove: a) *osnaživati (augere)* kršćanski život među vjernicima; b) *bolje prilagoditi (melius accomodare)* potrebama našega doba one ustanove koje

su podložne promjenama; c) *promicati* (*fovere*) sve što god može pridonijeti jedinstvu svijui koji vjeruju u Krista; d) *ojačati* (*roborare*) sve ono što pomaže da svi budu pozvani u krilo Crkve. U skladu s tim obnoviteljskim naumom Koncil smatra svojom posebnom zadaćom *ustožeriti* i *njegovati* liturgiju Crkve (*instaurandam atque fovendam liturgiam curare*). Vrijedno je u tim polaznim odrednicama uočiti odnos liturgije i obnoviteljskih nastojanja zacrtanih glagolima *osnaživati*, *prilagoditi*, *promicati*, *ojačati*, a koji su usmjereni na djelovanje Crkve i na njezin odnošaj prema svijetu. Liturgija, kao središte najbližijega odnosa s Bogom i njegovim darom spasenja, u tim je nastojanjima oko obnove Crkve zamišljena kao čvrst temelj i nosivi stup njezine životnosti u svim nadgradnjama i prilagodbama. Zato Koncil govori da je liturgiju potrebno *instaurare*, *ustožeriti*, uspostaviti ju kao stožer, *staurós*, središnji i nosivi stup svega zdanja Crkve, os oko koje će se okretati i o kojoj će ovisiti sveukupni život Crkve i sva njezina nastojanja. Ta su značenja znatno dublja i zahtjevnija od onoga što bi pripadalo pukoj obnovi, prilagodbi ili 'osuvremenjenju'. Imenica *staurós* dolazi od glagola *hístemi* (postaviti, uspraviti; u intransitivnome obliku: uspraviti se, nastajati, stajati) čiji *indoeuropski korijen steh* stoji i u temeljima latinskoga glagola *stare* (*impostare*), kao i hrvatskoga *stajati*. Koncil želi uspostaviti liturgiju, uzdignuti ju da bude stožerna, središnja os života, kako bi upravo ona bila obnoviteljskom snagom cijeloj Crkvi.

Unatoč tim jasnim smjerokazima, postavljenima na samim početcima koncilskih zasjedanja, nismo naviknuti govoriti o liturgiji kao stožeru života Crkve. Štoviše, glagol *instaurare* iz koncilskoga teksta preveli smo izrazima koji izravno govore o obnovi i koji su značenjem bliži onomu što se tiče nadgradnje, prilagodbe i 'osuvremenjenja' lica. U hrvatskome prijevodu navedeni članak Konstitucije govori da Koncil smatra da njemu na poseban način pripada »briga oko *obnove* i njegovanja liturgije«. I u drugim se jezicima dogodio stanovitvi odmak od izvornoga značenja glagola *instaurare* i imenice *instauratio*. (engl. *reform*, njem. *Erneuerung*, fr. *restauration*, tal. *riforma*, španj. *reforma*). Je li Koncil htio ipak nešto više, odnosno dublje i temeljitije, od same obnove kada je riječ o liturgiji Crkve? Čini se da odgovor treba tražiti upravo u tome prvome spomenu liturgije u koncilskome tekstu i u nutarnjoj povezanosti imenice *liturgia* i glagola *instaurare*. Premda smo ovu temu već razlagali na stranicama Živoga vrela, ovdje ju je korisno ponovno rasvijetliti, no ne u vidu rasprava o liturgijskoj *obnovi*, nego poglavito s ciljem da bismo uvidjeli *mjesto* koje liturgiji, po nakani Koncila, pripada u životu Crkve.

Krist položen u grob, da bude temelj novoga svijeta.

Tommaso Magalotti:
Isus položen u grob

Liturgija – ‘konstitucija’ Crkve

Korisno je zamijetiti da je Drugi vatikanski koncil prvi opći koncil koji je za izravni predmet razmatranja odabrao bogoslužje Crkve te na širok način obuhvatio mnoge liturgijske teme. Jednako tako važno je primijetiti da je Koncil donio četiri konstitucije: dvije dogmatske (o Crkvi i o božanskoj objavi), jednu pastoralnu (o Crkvi u suvremenome svijetu) te jednu *konstituciju* bez pobjližega određenja njezinoga usmjerenja. Naslov *Konstitucija o liturgiji* (*Constitutio de sacra liturgia*), bez pobjližega značenjskoga određenja, kao da želi istaknuti *konstitutivnu* vrijednost liturgije za biće i život Crkve. Liturgija je ‘ustav’ Crkve, njezin ‘statut’, temeljni ‘dokument’, temelj na kojemu ona opstaje i iz kojega se iščitava njezin identitet. I premda je *Shema o liturgiji* iz sasvim pragmatičnih razloga raspravljana na samome početku Koncila, prije rasprave o drugim temama, značaj toga početnoga udubljenja u liturgiju Crkve dao je, kako primjećuje papa Benedikt XVI., neočekivana rasvjetljenja za smjer Koncila, osobito za izvorna shvaćanja Crkve i njezine sakramentalne naravi.

U tome smislu pojedini teolozi govore o Konstituciji o liturgiji kao ključu čitanja i razumijevanja čitavoga Koncila (Christian D. Washburn, *The Second Vatican Council and the Theological Authority of Sacrosanctum Concilium*, u: *Nova et vetera*, 2015., 1093-1124). Time se nipošto ne niječe važnost drugih dokumenata, njihova novost i originalnost, pa i ‘ključnost’ za pojedina

područja života Crkve. No, *život se Crkve trajno vraća* liturgiji, koja je *culmen et fons, vrhunac* kojemu teži djelovanje Crkve i ujedno *vrelo* iz kojega struji sva njezina snaga (SC 10). Stoga je za sva promišljanja o životu vjere i o vjerodostojnosti Crkve i njezinoga poslanja potrebno pomno iščitavati uvodne članke Konstitucije o liturgiji, koji govore o naravi svete liturgije i njezinoj važnosti za život Crkve (brr. 1-13). Crkva u liturgiji uvijek iznova otkriva i umiva svoje lice, prepoznaje putove svoga poslanja i zadobiva snagu za ono što joj je povjereno. U liturgiji se, a na osobit način po euharistijskoj žrtvi, vrši *djelo našega otkupljenja*, te stoga liturgija »u najvećoj mjeri pridonosi tomu da vjernici svojim životom izražavaju i drugima očituju otajstvo Krista i izvornu narav prave Crkve (*genuinam verae Ecclesiae naturam*)« (SC 2).

Često ponavljanje tvrdnje da je liturgija trajno potrebna obnove (*liturgia semper reformanda*) može odvesti na pogrešan put ako ne spoznamo istinu da je prije toga Crkva potrebna stalne obnove liturgijom, iz liturgije, po liturgiji, to jest po Kristu, s Kristom i u Kristu. Crkvena obnova liturgije ima opravdanje i vrijednost tek ako joj je krajnji cilj liturgijska obnova Crkve.

Crkva živi od euharistije.

Trento Longaretti:

Euharistija, uzbiljenje Kristova
vazmenoga otajstva.

Oblikovana liturgijom, Crkva zadobiva svoj kristovski identitet. Ona sama, naime, jest na neki način sakrament (*veluti sacramentum*), sredstvo najprisnijega sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskoga roda (LG 1). Tu sakramentalnu narav Crkva stječe i čuva po djelovanju Duha Svetoga, a na osobit način u svetim sakramentima. Kristov se život na vjernike u Crkvi razlijeva po svetim sakramentima. Po otajstvu krštenja suobličujemo se Kristu (*conformamur Christo*, LG 7) jer na otajstven, ali zbiljski način, biva-
mo suukopani s Kristom u smrt, da bismo bili dionici i njegovoga uskrsnuća (*Rim* 6, 4-5). Krštenje nudi ontološku i egzistencijalnu preobrazbu identiteta: čovjek, ranjen grijehom i lišen vječnosti, pozvan je da po krsnome pritje-
lovljenju bude dionikom božanskoga života. Krštenje nam, kao suukupanost i suuskrsnulost s Kristom, omogućuje da budemo »sinovi u Sinu«. Po svetoj euharistiji, blagujući od Jednoga kruha, svi postajemo jedno tijelo, udovima
jednoga Tijela (*1Kor* 12, 27). Crkva, koja je »u otajstvu već prisutno Kristovo kraljevstvo« (*regnum Christi iam praesens in mysterio*, LG 3), Božjom snagom vidljivo raste u svijetu jer kad god se na oltaru slavi žrtva križa, u kojoj
je Krist prinio sama sebe za nas, vrši se djelo našega otkupljenja. »Upravo se stoga Euharistija, koja je na najizvrsniji način sakrament vazmenog otaj-
stva, nalazi u središtu crkvenog života. To je jasno već iz prvih slika Crkve koje nam nude Djela apostolska: 'Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama' (*Dj* 2, 42). 'Lomljenje kruha' se
odnosi na Euharistiju. Nakon dvije tisuće godina nastavljamo ostvarivati onu prvotnu sliku Crkve.« (Ivan Pavao II., *Ecclesia de eucharistia*, 3). Crkva je rođena iz Kristova vazmenoga otajstva; stoga se u otajstvu euharistije uvijek
iznova preporuča na iskonsku suobličenosť s Kristom.

Posvješćenje istine o euharistijskoj utemeljenosti Crkve i njezinome sakramentalnom identitetu, istaknuto u enciklici snažnoga naslova *Ecclesia de eucharistia vivit*, ujedno nas poziva na svojevrstan ispit savjesti: u kojoj mjeri kao Crkva živimo od euharistije i u kojoj se mjeri na njezinu (i našem) licu iščitava da je ona sakrament spasenja, otajstvena prisutnost Kristova kraljevstva na zemlji. Kršćani iz Abitene, u doba progona pod carem Dioklecijanom 304. godine, 'zatečeni' u slavlju euharistije i dovedeni u Kartagu pred prokonzula Anulina, svjedoče da – unatoč zabrani kršćanskoga okupljanja (kako li se povijest ponavlja!) – ne mogu bez euharistije: »Sine dominico non possumus.« Njih četrdeset i devet mučeničkom smrću posvjedočiše bez čega ne mogu živjeti. Pod riječju *dominicum*, misli se na Gospodina i na sve što je Gospodnje: njegovo tijelo, njegovu žrtvu, njegovo otajstvo (*sacramentum, mysterium*), njegovo uskrsnuće, njegovu gozbu, njegov dan u koji se okupljaju... (G. Micunco, *Sine dominico non possumus*, Bari 2004.). Posvjedočiše sasvim jednostavnim riječima, punima vjere, da bez Gospodina, prisutnoga u otajstvu euharistije i u nedjeljnoj okupljenosti Crkve, *ne mogu živjeti*, pa i po cijenu 'gubitka' života, jer znadoše da im se u otajstvenome susretu s Gospodinom daruje veći dar – vječni život – od kojega žele živjeti i koji ne žele izgubiti. Mi današnji kršćani usudili bismo se izreći štošta drugo i posvjedočiti bez čega ne možemo, ali je doista važno pitanje: bez čega to uistinu ne možemo? Što nas kao kršćane životno određuje? Ili: Što možemo, ako bez euharistije možemo?

Vraćanje sakramenata u temelje života vjere

Međunarodna teološka komisija objavila je 2020. godine dokument o uzajamnosti vjere i sakramenata (*La reciprocità tra fede e sacramenti nell'economia sacramentale*), nastojeći osvijetliti potrebu jasnijega usmjerenja (i povratka) teološke misli o vjeri na Kristova otajstva, sakramente, po kojima se u Crkvi, u svetome susretu s Kristom, razlijeva iscjeliteljska i otkupiteljska Kristova snaga. Stanovito razdvajanje vjere i sakramenata, kako u teološkome razumijevanju tako i u pastoralu Crkve, posljedica je raznih čimbenika, koji se ne tiču samo društvenoga i kulturalnoga konteksta. Potrebno je, stoga, uočiti dublje razloge te odijeljenosti.

Uz stanovite manjkavosti (osobito u površnosti i tematskoj raspršenosti) kateheze i ustaljene kršćanske pouke koja ne ponire u otajstvo te uslijed određenih oblika kulturnih unilateralizama, koji se opiru sakramentalnomu načinu mišljenja, današnja misao o vjeri više se povjerava filozofskim pristupima koji počesto zatvaraju vrata sakramentalnoj logici. Još od srednjovjekovnoga nominalizmna, preko moderne, promican je, naime, stanoviti 'antimetafizički dualizam' koji razdvaja misao od bitka i odbacuje bilo kakav oblik 'reprezentativne misli'. U takvoj odvojenosti nije moguće vidjeti trag Stvoriteljeve prisutnosti u stvorenjima, a stvaranje prestaje biti gledano kao zrcalo ili 'sakramentalna slika' Stvoriteljevoga nauma, božanskoga Logosa. Odvajanje stvorenoga svijeta od Boga vodi u još dublju razdijeljenost: u odvojenost osobnoga čina vjere (*fides qua*) od same istine i sadržaja vjere (*fides quae*), pa se život vjere lako nađe nad ponorom između potrebe za iskustvom i želje za čistom spoznajom. (Usp. *La reciprocità tra fede e sacramenti*, 4).

Suvremeni pokušaji oblikovanja života vjere izvan sakramentalnoga iskustva imaju uzročnost i u težnji postmodernoga čovjeka za empirijskom sigurnošću, koja ne ostavlja prostora metafizičkomu poniranju u istinu, a ni spoznaji koja se povjerava iskustvu simbola. Unatoč tomu što znanstvena spoznaja ističe moć ljudskog razuma, ona ipak ne iscrpljuje sve dimenzije razuma i znanja, niti pokriva sve čovjekove 'spoznajne potrebe', nužne za cjelovit ljudski život. Spoznaja koja se povjerava snazi simbola, po njegovu bogatstvu i 'plastičnosti', skuplja i razrađuje etičke i afektivne dimenzije iskustva, ali ujedno dodiruje i preobražava duhovnu i kognitivnu narav same osobe. Sakramentalno udioništvo u otajstvu milosti može biti shvaćeno samo u jedinstvu ove dvostruke dimenzije simboličkoga iskustva: kognitivnoga i performativnoga (usp. *La reciprocità tra fede e sacramenti*, 5).

I suvremena civilizacija slike na svoj način postaje poteškoćom za teološko razumijevanje sakramenata. U novoj kulturalnoj paradigmi, u kojoj se vizualnomu kodu daje puno prostora, spoznaja se lako zaustavlja na razini emocionalnoga, koje dotiče osobu, ali ne zahvaća njezinu egzistenciju. Spoznaja se čini bržom i lakšom, ali kao takva nema snagu ukorjenjenja i preobrazbe. Stoga postaje neophodno prevladati racionalističke predrasude spram kognitivne vrijednosti simbola i simboličkoga iskustva, ali pazeći pritom da se ne upadne u drugu krajnost koja spoznaju svodi na emocionalnu razinu predstavljanja (vlastitoga slici). Drugim riječima, u tim novim okolnostima, pred brigom za izvornost kršćanskoga sakramenta i za njegovu nutarnju povezanost s vjedom stoje dvije opasnosti: a) svođenje sakramenta-simbola na razinu pukoga

kognitivnog znaka, koji bi imao zadaću skupljati doktrinarna 'značenja' i sadržaje vjere, a bez težnje za preobrazbom osobe; b) svođenje sakramenta-simbola na čistu 'estetsku sugestiju', ponuđenu posredstvom ritualnoga uprizorenja, po logici jednostavne 'predstave' koja bi nadomjestila nutarnje sjedinjenje sa simbolički uprisutnjenim otajstvom. Prva opasnost rađa uklanjanjem performativne dimenzije sakramenta, a druga potiskivanjem i zaboravom njegove spoznajne snage. (Usp. *La reciprocità tra fede e sacramenti*, 6). U sakramentu se, međutim, baš zato što je simbolički čin, otajstvo vjere kao *istina* objavljuje našoj spoznaji te kao *dogadaj vjerovanoga* povjerava našem iskustvu. Spoznaja i iskustvo vjere u sakramentu se prožimaju. Tako slavlje sakramenta postaje milosno mjesto prožimanja božanskoga i ljudskoga. Sakrament, posređujući u simboličkome iskustvu otajstva vjere, rasvjetljuje našu spoznaju i preobražava sav život.

Sakramenti su stupovi na kojima počiva zdanje vjere.

Uz spomenute opasnosti koje nagrizaју sigurnost puta vjere i dovode u sumnju vrijednost performativne dimenzije sakramenata, danas su pred vjernikom i drugi izazovi koji stavljaju na kušnju njegov sakramentalni život. Sekularizam, koji razara povjerenje u religijske sustave i u zajedništvo ispovijedanja vjere, dopušta samo 'subjektivno uvjerenje', oblikovano prema nahođenju i životnom usmjerenju svakoga pojedinca, pa se 'osobna vjera' lako svede na osjećajnost. Pritom svako interveniranje u područje vjere, kao što su govor o objektivnosti Vjervanja, o nauku vjere (Crkve), ili pak određivanje uvjeta za (ispravno i dostojno) slavljenje sakramenata, bivaju shvaćeni kao zadiranje u osobnu slobodu vjere ili kao nametanje načina oblikovanja odnosa s Bogom. Pritom se previđa da je sloboda koju se zagovora već uvelike uvjetovana, neslobodna; liturgija Crkve, pak, jer omogućuje životni susret s Kristom osloboditeljem, rađa slobodu koja oslobađa.

No, ugroženost intrinzičnoga odnosa vjere i sakramenata ne dolazi samo iz 'svijeta'. Tom rascjepu, u prvih dvadesetak godina nakon Drugoga vatikanskoga koncila, pogodovalе su ponegdje i ideje rođene unutar Crkve, koje su se povodile mislju da su ljubav i milosrđe krajnji doseg života vjere, odnosno, da je čovjekov život po svojoj naravi najuzvišeniji kulturni čin, pri čemu bi obredni čini imali tek *provizornu* zadaću i čistu funkcionalnu *vrijednost* za kršćanski *ethos* (F. Schupp, J. M. Castillo). Idealiziranje neke imaginarne 'liturgije života' i proglašavanje ljubavi jedinim autentičnim očitovanjem vjere dolazi se na misao o potrebi nadilaženja samoga sakramenta; on biva pripušten i opravdan tek kao put koji vodi do neke imaginarne zrelosti vjere, očitovane u ljubavi kojoj sakrament, navodno, ne će biti potreban. Posljedično tomu, smisao sakramenta kao obrednoga čina ne bi se otkrivao u vezi s vjerom, nego u odnosu prema ljubavi. Takva nastojanja u ljubavi kao da imaju više povjerenja u ljudsku etiku i u čovjekovu moć služenja, nego u osposobljenost za ljubav na izvoru Kristove Ljubavi, koja se po sakramentima Crkve trajno izljuje na naše živote.

Slične se ideje ponegdje, premda ne na tako razrađen način i premda ne svjesno, promiču i danas, zagovarajući neke 'općeljudske' ili društveno vrlo prihvatljive vrijednosti – kao što su socijalna osjetljivost, briga za potrebite, opraštanje, milosrđe, sveopće bratstvo, zajedništvo ispovijedanja vjera s onima koji drukčije vjeruju – kao konkretizirano i življeno evanđelje, previđajući preobrazbenu snagu sakramenata spram života i odnosa u svijetu. Takva etika postaje sve manje kršćanska jer snagu crpi iz ljudske pravednosti i ljudske mjere ljubavi, zaboravljajući da su sakramenti božanski izvor koji preobražava sve, pa i samu ljubav. Tu sakrament ne biva mišljen u njegovoj spasenjskoj vrijednosti i u njegovu obrednome uzbiljenju otajstva vjere, nego tek kao simbolička anticipacija neke moguće (ili zamišljene) budućnosti.

Uslijed svega toga rascjep koji se uočava između dara vjere i uloge sakramenata u životu vjere, pretače se kod nekih u stanoviti prijezir prema sakramentima, a kod drugih pak u površno pristupanje sakramentima, smatrajući ih svojim 'pravom' i zahtijevajući ih prema osobnome osjećanju, odbacujući svaku crkvenu sakramentalnu disciplinu i svako postavljanje uvjeta za njihovo valjano i dostojno primanje (usp. *La reciprocità tra fede e sacramenti*, 9). To se očituje također u nijekanju temeljne povezanosti pojedinih sakramenata i međusobne upućenosti sakramenata, pa se, primjerice, sakramentu euharistije pristupa bez dostatne svijesti o potrebi prethodnoga pomirenja s Bogom i Crkvom po sakramentu pokore, kada je riječ o zahvaćenosti teškim grijehom. Pojedine se sakramente 'bira' po vlastitome 'osjećaju' vjere, a neke se odbacuje kao nepotrebne, čime se rastače

»skladno jedinstvo sakramentalnoga tijela Crkve« (*La reciprocità tra fede e sacramenti*, 14). Zbog svega toga povratak života vjere u tijesnu povezanost s njezinim sakramentalnim izvorom i temeljem, nameće se kao žurna i neodgodiva zadaća pastora. Sakramenti su temelj življenja vjere. Oni su od iznimne važnosti za izgradnju, čišćenje i učvršćivanje Kristova tijela, Crkve, ali i za osobni život vjere.

Korisno je prisjetiti se da svako euharistijsko slavlje započinje »u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« – upravo onako kako smo preporođeni i obilježeni darom vjere u sakramentu krštenja, koje na početku našega hoda stoji kao *porta fidei*, vrata vjere, vrata koje vode punomu sakramentalnom sjedinjenju s Kristom po otajstvu euharistije. Zato je svako slavlje euharistije čin vjere i ujedno trenutak u kojemu se vjera obnavlja i hrani. Po euharistijskome sjedinjenju s Kristom ulazimo u zajedništvo presvetoga Trojstva te u nama struju božanski život, božanska ljubav koja se po nama razlijeva na svijet. Stoga se 'sadržaj' ovog sakramenta može primiti samo u vjeri, u otvorenosti srca za Dar što se u euharistiji milosno posreduje.

Svako je sakramentalno slavlje jedinstveno, neponovljivo, utemeljujuće za život vjere.

Carlo Tarantini: Crkva u slavlju, dionica Nebeskoga kraljevstva.

Način pristupa sakramentima, njihovomu slavljenju u otvorenosti njihovoj spasenjskoj preobrazbenoj snazi spram života vjere, može biti izrečen jednom drevnom rečenicom koju se često upućivalo svećenicima kod njihovoga ređenja ili kod slavlja njihove prve mise, potičući ih da svaku misu slave *sicut prima, sicut ultima, sicut unica* (kao da je prva, kao da je posljednja i kao da je jedina). Ti isti poticaji mogu biti upućeni svakomu tko se izručuje daru preobrazbe u slavlju euharistije. Svako je sakramentalno slavlje jedinstveno, neponovljivo, jer je nositelj Božjega spasenjskoga zahvata u čovjekov život i u život Crkve, u sasvim određenome i neponovljivome životnome trenutku koji je potreban spasenjske preobrazbe. Upravo to što je jedinstveno i neponovljivo u našem obrednom ponavljanju – u našem ustaljenom ritmu, dnevnom ili tjednom – razlog je *slavlja* sakramenata. Sakramenti su *slavlje* jer nas unose u Božju slavu, u božanski život, a svakoliko naše obredno činjenje, koje nastojimo odjenuti u 'ruho slavlja', samo je odgovor na darovanu *proslavljenost u Bogu*. Slavlje sakramenata unosi nas, premda krhke i u vjeri slabe, u božanski život, koji rasvjetljuje, obnavlja i učvršćuje našu vjeru. Sakramenti su, stoga, temelj vjere, pa sva 'statika' Crkve i njezine životnosti počiva na liturgiji koja trajno aktualizira i ponazočuje Kristovo djelo spasenja. ■

VELJAČA

17 S PEPELNICA

- 18 Č Svagdan: Pnz 30,15-20; Ps 1,1-4.6; Lk 9,22-25
 19 P Svagdan: Iz 58,1-9a; Ps 51,3-6a.18-19; Mt 9,14-15
 20 S Svagdan: Iz 58,9b-14; Ps 86,1-6; Lk 5,27-32

21 N PRVA KORIZMENA NEDJELJA

- 22 P **KATEDRA SV. PETRA, blagdan**
 1Pt 5,1-4; Ps 23,1-6; Mt 16,13-19
 23 U Svagdan: Iz 55,10-11; Ps 34,4-7.16-19; Mt 6,7-15
 24 S Svagdan: Jon 3,1-10; Ps 51,3-4.12-13.18-19; Lk 11,29-32
 25 Č Svagdan: Est 4,17k-m.r-t; Ps 138,1-3.7c-8; Mt 7,7-12
 26 P Svagdan: Ez 18,21-28; Ps 130,1-8; Mt 5,20-26
 27 S Bogoslužje kvatri (za obraćenje i pokoru)
 iz Prigodnih i zavjetnih čitanja (str. 190.-203.):
 Iz 55,6-9; Ps 51,3-6a; Lk 7,36-50

28 N DRUGA KORIZMENA NEDJELJA

OŽUJAK

- 1 P Svagdan: Dn 9,4b-10; Ps 79,8-9.11.13; Lk 6,36-38
 2 U Svagdan: Iz 1,10.16-20; Ps 50,8-9.16bc-17.21.23;
 Mt 23,1-12
 3 S Svagdan: Jr 18,18-20; Ps 31,5-6.14-16; Mt 20,17-28

- 4 Č Svagdan: Jr 17,5-10; Ps 1,1-4.6; Lk 16,19-31
 5 P Svagdan: Post 37,3-4.12-13a.17b-28; Ps 105,16-21;
 Mt 21,33-43.45-46
 6 S Svagdan: Mih 7,14-15.18-20; Ps 103,1-4.9-12;
 Lk 15,1-3.11-32

7 N TREĆA KORIZMENA NEDJELJA

- 8 P Svagdan: 2Kr 5,1-15a; Ps 42,2.3; 43,3.4; Lk 4,24-30
 9 U Svagdan: Dn 3,25.34-43; Ps 25,4-9; Mt 18,21-35
 10 S Svagdan: Pnz 4,1.5-9; Ps 147,12-13.15-16.19-20;
 Mt 5,17-19
 11 Č Svagdan: Jr 7,23-28; Ps 95,1-2.6-9; Lk 11,14-23
 12 P Svagdan: Hoš 14,2-10; Ps 81,7-11b.14.17; Mk 12,28b-34
 13 S Svagdan: Hoš 6,1-6; Ps 51,3-4.18-21b; Lk 18,9-14

14 N ČETVRTA KORIZMENA NEDJELJA

- 15 P Svagdan: Iz 65,17-21; Ps 30,2.4.5-6.11-12a.13b; Iv 4,43-54
 16 U Svagdan: Ez 47,1-9.12; Ps 46,2-3.5-6.8-9; Iv 5,1-3a.5-16
 17 S Svagdan: Iz 49,8-15; Ps 145,8-9.13c-14.17-18; Iv 5,17-30
 18 Č Svagdan: Izl 32,7-14; Ps 106,19-23; Iv 5,31-47
 19 P **SV. JOSIP, zaručnik Bl. Djevice Marije, svetkovina**
 2Sam 7,4-5a.12-14a.16; Ps 89,2-5.27.29;
 Rim 4,13.16-18.22; Mt 1,16.18-21.24a (ili: Lk 2,41-51a)
 20 S Svagdan: Jr 11,18-20; Ps 7,2-3.9b-12; Iv 7,40-53

Pepelnica

Ulazna pjesma

Ti, Gospodine, ljubiš sva bića,
i ne mrziš ni jedno koje si
stvorio. Blago kažnjavaš
prestupnike, koriš ih i opomi-
nješ za grijehe njihove, da se
ostave zloće, jer ti si Bog naš.

Mudr 11, 24-25,27

Zborna molitva

Gospodine, započinjemo
korizmu posta, molitve
i bratske ljubavi. Udijeli nam
jakost protiv navala duha
zloće i ustrajnost u dobrim
djelima. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, na početku korizme
prinosimo ti ovu žrtvu. Molimo
te da nam djela pokore i ljubavi
ukrote zle požude te čisti
od grijeha proslavimo muku
tvoga Sina. Po Kristu.

Prvo čitanje Jl 2,12-18

Razderite srca, a ne halje svoje!

Čitanje Knjige proroka Joela

»Sada, govori Gospodin, vratite se k meni
svim srcem svojim posteć, plačuć i kukajuć.«
Razderite srca, a ne halje svoje! Vratite se
Gospodinu, Bogu svome, jer on je nježnost
sama i milosrđe, spor na ljutnju, a bogat
dobrotom, on se nad zlom ražali. Tko zna
neće li se opet ražaliti, neće li blagoslov
ostaviti za sobom! Prinose i ljevanice
Gospodinu, Bogu našem! Trubite u trublju
na Sionu! Sveti post naredite, oglasite zbor
svećani, narod saberite, posvetite zbor.
Saberite starce, sakupite djecu, čak i nejač na
prsima. Neka ženik iziđe iz svadbene sobe, a
nevjesta iz odaje. Između trijema i žrtvenika
neka tuže svećenici, sluga Gospodnje. Neka
mole: »Smiluj se, Gospodine, svojem narodu!
Ne prepusti baštine svoje sramoti, poruzi
naroda. Zašto da se kaže među narodima:
Gdje im je Bog?« Tad Gospodin, ljubomoran
na zemlju svoju, smilova se svom narodu.
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	427	Ti, Gospodine
Otpj. ps.:	429	Smiluj mi se, Bože
Kod pepeljenja:	426,4	Izmijenimo se
ili:	425	Između trijema i žrtvenika
ili:	852	Pogledaj, Gospode
ili:	456	Prosti, moj Bože
Prinosna:	442	Bog oprosnik nam darova
Pričesna:	438	Čuj, Stvoritelju milostiv (ili ŽV 2-2008)
ili:	448	Evo sad su dani pokore
Završna:	464	Milosti je čas

Otpjevni psalam Ps 51,3-6a.12-14 i 17

*Pripjev: Smiluj se, Gospodine,
jer sagriješismo!*

Smiluj mi se, Bože, po milosrđu svome,
po velikom smilovanju izbriši moje bezakonje!
Operi me svega od moje krivice,
od grijeha me mojeg očisti!

Bezakonje svoje priznajem,
grijež je moj svagda preda mnom.
Tebi, samom tebi ja sam zgriješio
i učinio što je zlo pred tobom!

Čisto srce stvori mi, Bože,
i duh postojan obnovi u meni!
Ne odbaci me od lica svojega
i svoga svetog duha ne uzmi od mene!

Vrati mi radost svoga spasenja
i učvrsti me duhom spremnim!
Otvori, Gospodine, usne moje,
i usta će moja navješćivati hvalu tvoju.

Drugo čitanje 2Kor 5,20-6,2

Pomirite se s Bogom... Evo, sad je vrijeme spasa!

Čitanje Druge poslanice

svetoga Pavla apostola Korinćanima

Braćo! Kristovi smo poslanici; Bog vas po
nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo:
dajte, pomirite se s Bogom! Njega koji ne okusi
grijeha Bog za nas grijehom učini da mi budemo
pravednost Božja u njemu. Kao suradnici opo-
minjemo vas da ne primite uzalud milosti Božje.
Jer on veli: »U vrijeme milosti usliših te i u dan
spasa pomogoh ti.« Evo sad je vrijeme milosno,
evo sad je vrijeme spasa!

Riječ Gospodnja.

Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti.
Tommaso Magalotti: Isus poučava mnoštvo.

Popričesna molitva

Gospodine, primljena otajstva nek nam pomognu u korizmenom zalaganju da naši postovi budu tebi mili a nama ljekoviti. Po Kristu.

Pjesma prije Evandelja Mt 4,17

Obratite se, govori Gospodin; približilo se kraljevstvo Božje.

Evandjelje Mt 6,1-6.16-18

Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti.

Čitanje svetog Evandelja po Mateju

U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima:

»Pazite da svoje pravednosti ne činite pred ljudima da vas oni vide. Inače nema vam plaće u vašeg Oca koji je na nebesima. Kada dakle dijeliš milostinju, ne trubi pred sobom, kako to po sinagogama i ulicama čine licemjeri da bi ih ljudi hvalili. Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću. Ti naprotiv, kada daješ milostinju – neka ti ne zna ljevica što čini desnica, da tvoja milostinja bude u skrovitosti. I Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti.

Tako i kad molite, ne budite kao licemjeri. Vole moliti stojeći u sinagogama i na raskršćima ulica da se pokažu ljudima. Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću. Ti naprotiv, kad moliš, uđi u svoju sobu, zatvori vrata i pomoli se svomu Ocu koji je u skrovitosti. I Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti. I kad postite, ne budite smrknuti kao licemjeri. Izobličuju lica da pokažu ljudima kako poste. Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću. Ti naprotiv, kad postiš, pomaži glavu i umij lice da ne zapaze ljudi kako postiš, nego Otac tvoj, koji je u skrovitosti. I Otac tvoj, koji vidi u skrovitosti, uzvratit će ti.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, povjeravajući milosrdnom Ocu nemoć svoje vjere i svojih životnih nastojanja, uputimo mu svoje molitve:

1. Pogledaj, Gospodine, svoju Crkvu koja je na putu obraćenja: nadahni ju za istinski život vjere i za djelotvornu ljubav prema svakom čovjeku, molimo te.
2. Razbudi u srcima svojih vjernika poslušnost tvojoj riječi te ih okrijepi da životnim predanjem slijede put evandelja, molimo te.
3. Daj da ovi dani korizme, po našim djelima obraćenja, u molitvi i pokori, budu vrijeme čišćenja našega srca od svega što nas udaljuje od tebe, molimo te.
4. Očisti naše korizmene odluke od svega što nije život vjere i rasvijetli nam pogled vjere da umijemo spoznati i radosno prihvatiti sve na što nas zoveš, molimo te.
5. Otvori nam oči vjere da te umijemo prepoznati u siromasima, osamljenima i svim potrebitima te im po djelima ljubavi očitujemo tvoju blizinu i ljubav, molimo te.

Usliši, milosrdni Bože, naše molitve; daruj nam duha obraćenja i pomози nam da u molitvi i slušanju tvoje riječi otkrivamo tvoju volju. Po Kristu Gospodinu našem.

Sedam misli o postu

Kad postite, ne budite smrknuti kao lice-mjeri. Izobličuju lica da pokažu ljudima kako poste. Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću. Ti, naprotiv, kad postiš, pomaži glavu i umij lice da ne zapaze ljudi kako postiš, nego Otac tvoj, koji je u skrovisnosti. – Možda bi Gospodin bio zadovoljan da nas vidi i smrknete dok postimo, ali danas se ni to ne može vidjeti jer gotovo nitko od nas, današnjih kršćana, ne posti pa ne može biti ni smrknut. A kamoli da činimo ono što Gospodin očekuje od nas: da budemo radosni što će danas, na Pepelnicu, započeti korizma te se konačno i smijemo još predanije posvetiti postu. Stoga bih ovo razmatranje posvetio važnosti posta u korizmi, ali i tijekom cijele liturgijske godine. Pritom će pokoja riječ biti posvećena i askezi u kršćanskom životu.

Prvo, kad počnem postiti, odmah primijetim nešto, a to je neki neobičan mir u cijeloj kući. Trbuh prestaje biti gospodar kuće: manje jela znači manje lupanja tanjurima, manje trošenja vremena na hranu, manje trke oko nabavke hrane, manje odlazanja po trgovinama, a i manje trošenja novaca. Jednom riječju, u korizmi, kad postim, zavlada neobičan i čudesan mir u kući. Mogu si samo zamisliti kakav bi mir nastao u obiteljima, redovničkim zajednicama, svećeničkim kućama u vrijeme posta, u vrijeme korizme: mir, mir i mir. Dakle, već bi ova misao o postu bila dovoljna da zavalimo post: konačno mir u kući, sloboda od buke. Želiš li mir u kući, posti, posti barem u korizmi. Zamislite samo kako bi tek izgledala naša sela, naši gradovi. Kakav bi to mir bio!

Drugo, post donosi mir našem tijelu. Kako li samo mrcvarimo svoje tijelo, to Božje stvorenje, koje bi trebalo biti hram Duha Svetoga, silnom količinom hrane i pića, tim stalnim izmišljanjem ove ili one hrane. Jadno naše tijelo koje toliko mučimo da ono više nema mira, štoviše tako ga mučimo da više i ne znamo da imamo tijelo. Post nam omogućuje da ponovno doživimo vlastito tijelo, baš zato

što mu darujemo mir. Kad budeš postio, možda ćeš tek tada postati svjestan i svojega tijela, kostiju, žila, pokreta.

Treće, post daje mir cijeloj prirodi i svim stvorenjima. Nema bolje brige za prirodu od posta. Kad ne postiš, mrcvariš i prirodu, a osobito životinje. Priroda nema mira od tebe. Crpiš ju do krajnjih granica, a stvorenja, životinje, koje nam je Gospodin dao da smijemo blagovati, proždiremo grabežljivo i neumjereno do istrjebjenja i poniženja tih Božjih stvorenja. Žderemo prirodu, Božje stvorenje, i zagađujemo, prljamo ju silnim otpadom. Hajde, barem u korizmi posti, hajde barem u korizmi ostavi prirodu i sva stvorenja da se malo odmore od tebe, od tvojih proždrljivosti. I onda će ti se dogoditi čudo. Odjednom ćeš početi zaista uživati u stvorenjima koja ti je Bog dao: pit ćeš vodu posve drukčije, radovat ćeš se korici kruha. U svakoj i najobičnijoj hrani konačno ćeš moći moliti: »Oči sviju u tebe su uprte, ti im hranu daješ u pravo vrijeme. Ti otvaraš ruku svoju, do mile volje sitiš sve živo.« I još nešto. Kad postiš, čak ti i euharistijski kruh i euharistijsko vino, te euharistijske prilike u kojima se uprisutnjuje Gospodin, dobivaju drukčiji okus, kao da i Gospodina počinješ drukčije kušati.

Četvrto, post nas vraća u raj. Bog je odlučio postaviti u raj stablo spoznaje dobra i zla te je zabranio jesti njegove plodove. Bog nas je tim rajskim postom htio naučiti slobodi od posjedovanja, da se odmaknemo od nas samih. No, nismo dugo izdržali; u nama se đavolskim lukavstvom pobudila pohota za posjedovanjem. Kako li je tek danas davao lukav? Što nam sve ne nudi pomoću reklama, slika i riječi, uvjeravajući nas da moramo imati za sebe, za svoju djecu, za svoju obitelj tolike stvari koje nas vode u propast! Te stvari bude u nama duh pohlepe, duh posjedovanja, jednom riječju, duh idolatrije. Tko ne zna postiti, prije ili kasnije početak će štovati neko »zlatno tele«, kao što su to učinili Izraelci dok je Mojsije gore, na brdu, postio: prvo su se najeli, a onda su počeli

štovati zlatno tele. Zato je post oslobađajući. On te oslobađa od đavolskih lukavština, daje tebi, tvojoj obitelji i tvojoj zajednici čudesnu slobodu od posjedovanja, od svakojakih medijskih i internetskih utjecaja. To je i razlog zašto je naš Spasitelj započeo svoje javno djelovanje upravo postom. Pružio nam je primjer i poučio nas da se jedino postom možemo suprotstaviti đavolskim lukavštinama, našoj pohoti koja stalno u nama tinja, pohoti za posjedovanjem. Ne zaboravimo: nestanak posta, kraj je vjere i početak idolatrije, jer bez posta ne možemo nadvladati ovaj svijet, vjera se pretvara u ne-vjeru, plešemo oko zlatne teladi ovoga svijeta.

Peto, post daje mir i našoj duši. Mir tijela prenosi se na dušu, a mir se duše potom nanovo prenosi na tijelo. Duša ti nikad ne će moći dobiti krila, ne ćeš moći nikad živjeti u duhu i istini sve dok ne počneš postiti. Prorok Ilija, nakon posta od četrdeset dana, dakle tek nakon posta, bio je osposobljen za gledanje Gospodina. A mi bismo htjeli biti religiozni, redovnice, redovnici, teolozi, bez posta! I još se čudimo kako je danas malo svetaca, malo teologa, malo revnih redovnica i redovnika, malo istinskih vjernika! Zašto? Zato što više ne znamo postiti. Ne znamo postiti od hrane i pića, ali ne znamo postiti ni od mnogih drugih stvarnosti. Što mislite, na koji su način određeni športaši postigli tolike uspjehe? Nijedan nogometaš nije postao vrhunskim, a da je istodobno htio biti i košarkaš, da je istodobno išao po diskotekama, jeo i pio, i možda još htio biti i znanstvenik; ili pak nijedan znanstvenik, primjerice fizičar, nije mogao postati vrhunskim, a da je istodobno htio biti i teolog, i biolog, živjeti neuredno i pritom možda još biti i vrhunski športaš. A mi, kršćani? Mi bismo htjeli sve biti istodobno: malo u svijetu, malo izvan svijeta, malo biti teolozi, a onda opet malo biti filozofi, sociolozi, psiholozi, malo biti svećenici, a malo biti ljudi ovoga svijeta, malo biti redovnice, ali malo biti i žene ovoga svijeta. I rekoh, onda se čudimo da više nema svetaca – vrhunskih religioznih osoba, virtuoza, »vrhunskih športaša« vjere. Ne može ih ni biti dokle

god ne postanemo svjesni da se ama baš ništa veliko ne postiže, pa tako i u vjeri, bez posta, bez askeze. Ništa! Što li su drugo evanđeoski savjeti doli »postovi«, askeza za one koji žele biti vrhunski atleti, vrhunski 'znanstvenici' u odnosu prema Bogu: odreći se svega u ovom svijetu i postati potpuno Božji. Stoga, dokle god ne otkrijemo post, askezu u Crkvi, osuđeni smo na životarenje, na amaterizam, na prosječnost u svakom smislu riječi.

Šesto, u raju su naši praroditelji bili goli. Bili su goli da ih odjeća ne bi sputavala, dakle, ono nebitno, izvanjsko, kako bi mogli biti osobe duha. Post bismo trebali u korizmu shvatiti upravo kao vrhunski način oslobađanja od svega nebitnoga, izvanjskoga, svega onog što nas sputava da budemo osobe duha, da budemo potpuno Kristovi. Štoviše, post nas izdiže iznad nas samih, izdiže nas iznad ovoga svijeta te jedino tako možemo razborito prosuđivati svoj život, svoje riječi i djela. Dakle, dokle god ne počneš postiti, ne ćeš moći postati duhovna osoba, odnosno ne ćeš moći razborito prosuđivati svoj život. Post je spasonosno izdizanje iznad sebe samih. On daruje djevičanski pogled na cjelokupnu stvarnost. Zato rado idemo po savjete onim ljudima koji žive isposnički, koji su se izdigli iznad sebe samih i ovoga svijeta te nam razborito, djevičanski, mogu podariti pravi pogled u naš život. Dakle, posti kako bi spoznao sebe! Posti u jelu i piću prvenstveno, a potom posti od svih onih 'jela i pića' koja ti nudi svijet, a koja te mogu lako udaljiti od Gospodina: posti od buke, posti od slika, posti od brzine.

Sedmo, post daruje nježnost u ovome svijetu grubosti. Post te raznježuje spram drugih, jer te čini poniznim, prestaješ se ponašati kao grabežljivac, otvaraju ti se oči za bližnjega, za potrebite, za one koji 'poste' u ovome svijetu zbog nepravde, bijede. Post te također raznježuje spram sebe, jer trebaš postiti i zbog svojih vlastitih grijeha. Postiš i bivaš slobodan od grijeha, postiš i postaješ ponizan, slobodan od svoje napuhanosti i umišljenosti. Jer, u postu imaš svagda pred sobom svoje grijeha. Posti i bit ćeš zasigurno barem malo nježniji.

Ivica Raguž

Prva korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Zazvat će me
a ja ću ga uslišiti,
spasit ću ga i proslaviti,
nasitit ću ga danima
mnogim.

Ps 91, 15-16

Zborna molitva

Svemoguću Bože, udijeli
da godišnjom proslavom
korizme napredujemo
u spoznaji Isusa Krista
i u životu slijedimo njegov
primjer. Koji s tobom.

Darovna molitva

Gospodine, prinosimo ti kruh
i vino za žrtvu što je slavimo
na početku korizme.
S tim darovima uključi i nas
u predanje svoga Sina Isusa Krista.
Koji živi.

Prvo čitanje Post 9,8-15

Savez Božji s Noom, izbaavljenim od voda potopa.

Čitanje Knjige Postanka

Ovo reče Bog Noi i njegovim sinovima
s njim: »Evo, sklapam savez svoj s vama
i s vašim potomstvom poslije vas i sa svim
živim stvorovima što su s vama: s pticama,
sa stokom, sa svim zvijerima, sa svime što
je s vama izišlo iz korablje – sa svim živim
stvorovima na zemlji. Uspostavljam savez
svoj s vama te nikad više vode potopne
neće uništiti živa bića niti će ikad više
potop zemlju opustošiti.«

I reče Bog: »A ovo znamen je saveza koji stavljam između sebe i vas i svih živih bića što su s vama za naraštaje do vijeka: Dugu svoju u oblak stavljam, da znamenom bude saveza između mene i zemlje. Kad oblake nad zemlju navučem i duga se u oblaku pokaže, spomenut ću se saveza svoga, saveza između mene i vas i stvorenja svakoga živog: potopa više neće biti da uništi svako biće.«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 25,4bc-5ab.6-7bc.8-9

Pripjev: Sve su staze tvoje, Gospodine,
ljubav i istina
za one koji čuvaju Savez tvoj.

Pokaži mi, Gospodine, putove svoje,
nauči me svojim stazama!
Istinom me svojom vodi i pouči me
jer ti si Bog, moj Spasitelj.

Spomeni se, Gospodine, svoje nježnosti
i ljubavi svoje do vijeka.
Spomeni me se po svojoj ljubavi –
radi dobrote svoje, Gospodine!

Gospodin je sama dobrotu i pravednost:
grešnike on na put privodi.
On ponizne u pravdi vodi
i uči malene putu svome.

Drugo čitanje 1Pt 3,18-22

Čitanje Prve poslanice svetoga Petra apostola
Ljubljeni: Krist jednom za grijeh umrije, pravedan za nepravedne, da vas privede k Bogu – ubijen doduše u tijelu, ali oživljen u duhu. U njemu otiđe i propovijedati duhovima u tamnici koji bijahu nekoć nepokorni, kad ih ono Božja strpljivost iščekivaše, u vrijeme Noino, dok se gradila korablja u kojoj nekolicina, to jest osam duša, bi spašena vodom.

Njezin protulik, krštenje – ne odlaganje tjelesne nečistoće, nego molitva za dobru savjest upravljena Bogu – i vas sada spasava po uskrsnuću Isusa Krista koji, uzašavši na nebo, jest zdesna Bogu, pošto mu bijahu pokoreni anđeli, vlasti i sile.

Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	Zazvat će me (ŽV 2-2012)
Otpj. ps.:	Sve su staze tvoje, Gospodine (ŽV 2-2009)
Prinosna:	237 Mir svoj, o Bože
ili:	447 Spasi, Kriste, svoje djelo
Pričesna:	449 Ne živi čovjek
ili:	199 ili 200 O Kruše živi, milosni
Završna:	440 Posveti post naš korizmen

I bijaše u pustinji četrdeset dana,
gdje ga je iskušavao Sotona.

*Vitraj katedrale u Chartresu,
prva polovica 13. st.*

Pjesma prije Evanđelja Mt 4, 4b

Ne živi čovjek samo o kruhu,
nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta.

Evanđelje Mk 1, 12-15

Iskušavao ga Sotona, a anđeli mu služahu.

Čitanje svetog Evanđelja po Marku

U ono vrijeme: Duh nagna Isusa u pustinju. I bijaše u pustinji četrdeset dana, gdje ga je iskušavao Sotona; bijaše sa zvijerima, a anđeli mu služahu.

A pošto Ivan bijaše predan, otiđe Isus u Galileju. Propovijedao je evanđelje Božje:

»Ispunilo se vrijeme,
približilo se kraljevstvo Božje!
Obratite se i vjerujte evanđelju!«

Riječ Gospodnja.

Popričesna molitva

Gospodine, nasitio si nas kruhom s neba. Njime se vjera hrani, nada krijepi, ljubav jači. Nauči nas, molimo te, gladovati za Isusom Kristom, kruhom živim i pravim, i živjeti od svake riječi što izlazi iz tvojih usta. Po Kristu.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, s pouzdanjem se utecimo svemogućem Bogu, moleći da nas put obraćenja kojim smo krenuli obnovi u zajedništvu s njim i u ljubavi prema braći ljudima.

1. Rasvijetli, Gospodine, put svoje Crkve da u kušnjama svijeta uvijek iznova prijanja uz tebe te ostane vjerna poslanju koje si joj povjerio, molimo te.
2. Vodi, Gospodine, svojim Duhom papu našega Franju, (nad)biskupa našega I. i sve pastire Crkve da svetošću života i mudrošću vodstva svjedoče blizinu tvoga Kraljevstva kako bi svi osjetili radost poziva na obraćenje, molimo te.
3. Obnovi, Gospodine, u svim krštenicima dar vjere i pomози im da se trajno soubličuju Kristu, poslušnomu tvojoj volji, molimo te.
4. Nas ovdje sabrane prodahni, Gospodine, duhom istinske obnove i žarom vjere da naša korizmena odricanja i nastojanja budu put k tebi, a na korist braći i sestrama koji su u potrebi, molimo te.
5. Primi, Gospodine, braću i sestre koji u vjeri preminuše i uvedi ih u vječni mir svoga kraljevstva, molimo te.

Svemogući vječni Bože, daješ nam korizmeno vrijeme kao put obraćenja i milosti.

Smjerno te molimo, prati nas svojim Duhom da umijemo radosno nasljedovati posluh i vjernost tvoga Sina, Isusa Krista. Koji živi i kraljuje u vijeke vjekova.

Biti s Bogom

Jedna od najstrašnijih slika u Svetome pismu jest ona koja govori da se je Bog zbog ljudske pokvarenosti pokajao što je stvorio čovjeka na zemlji pa je, ražalošćen, nakanio izbrisati sva stvorenja s lica zemlje (usp. *Post* 6, 5-7). Srećom, nakon te tvrdnje stoji jedno veliko »ali«, jer se u nastavku govori o jednom čovjeku koji je bio pravedan u tom vremenu ljudske pokvarenosti. Taj čovjek zvao se Noa, a opis njegova života sažet je u rečenicu: »S Bogom je Noa hodio.« (*Post* 6, 9). Zahvaljujući tom jednom jedinom pravedniku Bog je odustao od namjere da uništi sva stvorenja. Tako započinje pripovijest o potopu u kojemu je spašen Noa s čitavom svojom obitelji te po jedan par tj. mužjak i ženka svih životinja. Tako je omogućeno da, nakon što potopne vode očiste zemlju, na njoj započne novi život.

Isus – dúga između Boga i čovjeka

Današnje prvo čitanje iz Knjige Postanka govori o tome kako je odmah nakon potopa Bog sklopio Savez ne samo s Noom i njegovim potomstvom, nego i sa svim živim stvorovima na zemlji. Tom prigodom Bog svečano izjavljuje: »Uspostavljam savez svoj s vama te nikad više vode potopne ne će uništiti živa bića niti će ikad više potop zemlju opustošiti.« (*Post* 9, 11). Iz iskustva znamo da te riječi ne znače da se nikada na zemlji ne će dogoditi poplava kao objašnjiva prirodna nepogoda; ovdje je riječ o Božjem neopozivome Savezu blagonaklonosti prema čovjeku i prema svim drugim stvorenjima.

Kao znak toga Saveza Bog je u oblak postavio dúgu, prekrasnu prirodnu pojavu koja se često javlja nakon kiše i kod ljudi izaziva divljenje. Dúga je osobito krasna zbog spektralnih boja koje nastaju lomljenjem i refleksijom zraka Sunčeve svjetlosti na zastoru kapljica kiše ili magle, ali njezina simbolika u Svetome pismu

Dúga, znak milosti što spaja čovjeka i Boga (Marc Chagall, 1963.)

više je oslonjena na njezin oblik, nego na njezine boje. Ona se, naime, na nebu pojavljuje u obliku lúka. U biblijskome hebrejskom jeziku za dúgu i lúk čak se upotrebljava ista riječ, *kešet*.

Evo triju značenja dúge koja se obično navode u tome kontekstu. Na prvome mjestu dúga simbolizira lúk kao ratno oružje, ali taj lúk nije ni u čijim rukama, nego je obješen. Stoga, kada se kaže da je Bog stavio dúgu, tj. lúk u oblak, to znači da je oružje odloženo i ponovno je između Boga i zemaljskih stvorova uspostavljen mir.

Drugo značenje dúge također simbolizira bojni lúk, ali sada on nije obješen, nego je napet u Božjim rukama. Međutim, on nije uperen prema zemlji, nego prema protivnim kozmičkim silama koje prijetu zemlji i koje bi joj mogle nauditi. Bog se, dakle, bori za zemlju, a ne protiv nje.

Prema trećem značenju, više nije riječ o lúku kao oružju, nego lúk simbolizira *most* koji povezuje nebo i zemlju to jest Boga i čovjeka. Premošćuje jaz koji je nastao između Boga i čovjeka.

Sve tri navedene interpretacije duge imaju u biti istu poruku. To je bezuvjetna Božja blagonaklonost prema čovjeku i svim stvorenjima, kao što piše u Knjizi Mudrosti: »Jer ti ljubiš sva bića i ne mrziš ni jedno koje si stvorio. Jer da si štogod mrzio, ne bi ga ni stvorio.«

(Mudr 11, 24). U tome svjetlu biblijski potop, koji u tami ljudskoga zla i nepravde izgleda kao zaslužena Božja kazna, zapravo je Božji dar novoga početka svim živim bićima na zemlji. No, pripovijest o Noi i općem potopu nije jedini biblijski tekst s takvom porukom. Zapravo je čitava biblijska povijest objava Božje ljubavi, koja doseže do svoje punine u njegovu ljubljnome Sinu Isusu Kristu.

Pustinja - uspostava novoga sklada

Današnji odlomak iz Evanđelja po Marku jezgrovito opisuje Isusov četrdesetodnevni boravak u pustinji koji se dogodio u razdoblju između njegova krštenja u rijeci Jordanu (Mk 1, 9-11) i početka njegova javnog djelovanja u Galileji (Mk 1, 14-15).

Kao prvo, Marko piše da je odmah nakon krštenja Duh nagnao Isusa u pustinju, a činiti bilo što nagnan od Duha znači činiti to u punome zajedništvu s Bogom. Potom, za razliku od Mateja i Luke, koji detaljno opisuju tri Isusove kušnje u pustinji i tako usmjeruju našu pažnju na odnos Isusa i Sotone, Marko u kontekstu Isusova boravka u pustinji govori o njegovu odnosu sa svim živim stvorovima koja nisu ljudi. To je i Sotona, ali to su i zvijeri i anđeli.

Odnos sa Sotonom opisan je kao iskušavanje, a time što u pustinji nijedna kušnja nije posebno navedena ističe se da iskušavanje nije ograničeno samo na tu epizodu iz Isusova života. Iskušavanje kao definicija odnosa između Isusa i Sotone pokazuje se u svim njihovim susretima opisanima u Evanđelju. I prema Marko kaže da je Sotona iskušavao Isusa, posljedično je u svim tim kušnjama i Isus iskušavao Sotonu i nadvladao ga.

Isusov odnos sa *zvijerima* opisan je kratkom rečenicom: »i bijaše sa zvijerima«. Budući da riječ *pustinja* označava područje na kojem ne žive ljudi, pustinja biva slobodan prostor za životinje, kojima prisutnost ljudi često može biti pogubna. No, Isusova prisutnost ne ugrožava život nijednoga bića. Naprotiv, u njegovoj prisutnosti svako je biće potpuno sigurno, poput onih stvorenja koja je Noa po Božjoj zapovijedi uveo u korablj i spasio ih od potopa.

I na kraju ostaju *anđeli*. Oni su Isusu u pustinji služili. To se obično tumači u smislu da su mu donosili jelo i piće, što je izraz Očeve brige za svoga ljubljenoga Sina. Božja očinska briga poznata nam je već iz Staroga zavjeta. Kao što je Bog četrdeset godina hranio svoj narod u pustinji na putu iz egipatskog ropstva i »nosio ga kao čovjek svoga sinčića« (Prz 1, 31), ili kao što je poslao svoga anđela da nahрани proroka Iliju koji je četrdeset dana hodao do gore Horeba (usp. 1Kr 19, 5-8), tako ni Isus u pustinji nije bio prepušten samomu sebi, nego su mu posluživali anđeli Božji.

Znakovito je da evanđelist Marko, opet za razliku od ostale dvojice sinoptika, ne kaže izričito da je Isus u pustinji *postio*. Čini se da Marku nije u prvome planu to da Isusov boravak u pustinji predstavi kao asketsku pripremu za njegovo kasnije djelovanje među ljudima, nego kao ambijent u kojem se jasnije određuje njegov odnos sa svim ostalim stvorenjima. Prema tome, kao što Bog od potopa nije spasio samo pravednoga Nou kao novoga oca čitavoga ljudskoga roda, nego je s njime spasio i sve vrste životinja, tako ni Isus ne naviješta evanđelje ljudima odvojenima od prirode i od svih ostalih stvorova. Kad čovjek povjeruje u Božje evanđelje i po njemu živi, to biva spasonosno za sva bića na zemlji.

Domagoj Runje

ZRNJE

Svoje javno djelovanje Isus započinje u pustinji – u postu, žedi i samoći. Iz pustinje naviješta kraljevstvo, iz neplodnoga područja procvat, iz kušnje koja mu prijeti smrću naviješta novi život. Isus je svojim djelom spasenja, započetim »u pustinji«, oplodio sve »pustinje« našega života. Svaki život može biti plodan, svaka kušnja pobijeđena, svaka žed utažena... Potrebno je samo otvoriti oči za Božju blizinu i otvoriti se vodstvu njegovoga Duha, ne strahujući ni pred trenutcima »pustinje«, jer pustinja je prevladana. ●

Druga korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Moje mi srce govori:
»Traži lice njegovo!«
Da, lice tvoje, Gospodine,
ja tražim. Ne skrivaj lica
svoga od mene.

Ps 27, 8-9

Zborna molitva

Bože, ti nam zapovijedaš
da slušamo tvoga ljubljenog Sina.
Krijepi nas svojom riječi
i čisti nam pogled duha, da se
radujemo s gledanja tvoje slave.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Molimo te, Gospodine,
da ova žrtva izbriše naše
krivice, te nam dušu
i tijelo posveti za slavlje
vazmenih blagdana.
Po Kristu.

Prvo čitanje Post 22, 1-2.9a.10-13.15-18

Žrtva praoca našega Abrahama.

Čitanje Knjige Postanka

U one dane: Bog stavi Abrahama na kušnju.
Zovnu ga: »Abrahame!« On odgovori:
»Evo me!« Bog nastavi: »Uzmi svoga sina,
jedinca svoga Izaka koga ljubiš, i pođi u
krajinu Moriju pa ga ondje prinesi kao žrtvu
paljenicu na brdu koje ću ti pokazati.«

I stignu na mjesto o kojemu je Bog govorio.
Ondje Abraham podigne žrtvenik i naslaže
drva.

Pruži sad Abraham ruku i uzme nož da
zakolje svog sina. Uto ga zovne s neba
anđeo Gospodnji i poviče: »Abrahame!
Abrahame!« »Evo me!« odgovori on.
»Ne spuštaj ruku na dječaka« – reče –
»niti mu što čini! Sad, evo, znam da se Boga
bojiš jer nisi uskratio ni svog sina, jedinca
svoga«. Podiže Abraham oči i pogleda, i gle
– za njim ovan, rogovima se zapleo u grmu.
Tada Abraham ode, uzme ovna i prinese ga
za žrtvu paljenicu mjesto svog sina.

Anđeo Gospodnji zovne Abrahama s neba
drugi put i reče: »Kunem se samim sobom,
izjavljuje Gospodin: Kad si to učinio i nisi
mi uskratio svog jedinca sina, svoj ću blago-
slov na te izliti i učiniti tvoje potomstvo
brojnim poput zvijezda na nebu i pijeska
na obali morskoj! A tvoji će potomci osva-
jati vrata svojih neprijatelja. Budući da si
poslušao glas moj, svi će se narodi zemlje
blagoslivljati tvojim potomstvom.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 116, 10.15-19

*Pripjev: Hodit ću pred Gospodinom
u zemlji živih.*

Ja vjerujem i kada kažem:

»Nesretan sam veoma.«

Dragocjena je u očima Gospodnjim
smrt pobožnika njegovih.

Gospodine, tvoj sam sluga,
tvoj sluga, sin službenice tvoje:
ti si razriješio okove moje.

Tebi ću prinijeti žrtve zahvalne,
zazvat ću ime Gospodnje.

Izvršit ću Gospodinu zavjete svoje
pred svim pukom njegovim,
u predvorjima doma Gospodnjega,
posred tebe, Jeruzaleme!

Drugo čitanje Rim 8, 31b-34

Čitanje Poslanice

svetoga Pavla apostola Rimljanima

Braćo! Ako je Bog za nas, tko će protiv nas?

Ta on ni svojega Sina nije poštedio, nego ga
je za sve nas predao! Kako nam onda s njime
neće sve darovati?

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:		Moje mi srce govori (ŽV 2-2012)
ili:	426.1	Spomeni se, Gospodine
Otpj. ps.:	X	Hodit ću pred Gospodinom (ili ŽV 2-2009)
Prinosna:	463	Sretnih li vas
Pričesna:	201	O svjetlo duša, Isuse
ili:	246	Ovdje je sada
Završna:	444 (445)	O Sunce spasa, Isuse
ili:	462	Bog nam posla

... i preobrazi se pred njima.

Vitraj u crkvi u Taizéu, Francuska.

Pričesna pjesma

Ovo je Sin moj,
Ljubljeni!
U njemu mi
sva milina.

Mt 17, 5

Popričesna molitva

Gospodine, primili smo
otajstva proslave tvoga
Sina. Primi našu hvalu što
nam već na zemlji daješ dijela
s nebesnicima. Po Kristu.

Tko će optužiti izabranike Božje?
Bog opravdava! Tko će osuditi?
Krist Isus umrije, štoviše i uskrsnu, on je
i zdesna Bogu – on se baš zauzima za nas!
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja usp. Mk 9, 7

Iz sjajnog oblaka začu se Očev glas:
Ovo je Sin moj ljubljeni! Slušajte ga!

Evanđelje Mk 9, 2-10

Čitanje svetog Evanđelja po Marku

U ono vrijeme: Uze Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana i povede ih na goru visoku, u osamu, same, i preobrazi se pred njima. I haljine mu postadoše sjajne, bijele veoma – nijedan ih bjelilac na zemlji ne bi mogao tako izbjeliti. I ukaza im se Ilija s Mojsijem te razgovarahu s Isusom.

A Petar prihvati i reče Isusu: »Učitelju, dobro nam je ovdje biti! Načinimo tri sjenice: tebi jednu, Mojsiju jednu i Iliji jednu.« Doista nije znao što da kaže jer bijahu prestrašeni.

I pojavi se oblak i zasjeni ih, a iz oblaka se začu glas: »Ovo je Sin moj ljubljeni! Slušajte ga!« I odjednom, obazrevši se uokolo, nikoga uza se ne vidješe doli Isusa sama.

Dok su silazili s gore, naloži im da nikomu ne pripovijedaju što su vidjeli dok Sin Čovječji od mrtvih ne ustane. Oni održaše tu riječ, ali se među sobom pitahu što znači to njegovo »od mrtvih ustati«.

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, Krist Gospodin okupio nas je na ovoj liturgijskoj gori da nas povede u novi – preobraženi život. Potaknuti njegovom riječju, obratimo se nebeskomu Ocu moleći zajedno:

Obasjaj nas, Gospodine, svojim svjetlom!

1. Za Crkvu, zajednicu vjernika:
da trajno prijanja uz tvoga Sina,
pobjednika nad smrću, te preobražena
njegovim svjetlom svjedoči svim narodima
novost života u Kristu, molimo te.
2. Za pastire kojima si povjerio brigu za tvoj
narod: daruj im mudrost koja od tebe dolazi
i pomozim da se trajno preobražavaju
istinskom molitvom i svjetlom tvoje riječi
kako bi sav narod vodili k tvome spasenju,
molimo te.
3. Za sve kršćane: daj da u Kristu uvijek
prepoznaju Učitelja života te, vjerni njegovu
putu, ljepotom evanđelja preobražavaju
svijet u kojemu žive, molimo te.
4. Za naše obitelji: po zajedništvu molitve
učvrsti nas u vjeri da nas nikakva iskušenja
ne udalje od tebe i pomozim da križeve života
prihvaćamo kao rast u ljubavi prema tebi
i svim bližnjima, molimo te.
5. Za našu preminulu braću i sestre:
podari im radost vječnosti, koju si nam
u Kristu pripratio, molimo te.

Svemogući vječni Bože, po ovoj nam
svetoj službi daješ predokus vječnoga života.
Daj da nada u vječnost rasvijetli naš put
obraćenja i sva nastojanja u nasljedovanju
tvoga ljubljenoga Sina Isusa Krista.
Koji živi i kraljuje u vijeke vjekova.

Preobrazba pogleda na Boga

Svake godine na drugu korizmenu nedjelju Crkva okupljena na liturgijsko slavlje sluša evandeosko izvješće o događaju na Brdu preobraženja. Na toj »visokoj gori« završava Isusovo poslanje u Galileji. Nakon toga on kreće put Jeruzalema gdje će podnijeti muku i smrt. Svjestan je da učenici još uvijek nisu spremni razumjeti otajstvo njegova mesijanstva. Zato uzima sa sobom Petra, Jakova i Ivana te se pred njima preobražava. Njegovo vanjsko obličje postaje sjajno te razgovara s Mojsijem i Ilijom. Apostolima još uvijek nije bilo poznato ono što mi danas znamo i za što se tijekom korizme pripremamo, kako bismo taj događaj dostojno slavili. Isus će uskoro biti na jednoj drugoj gori. Sjajnoj vanjštini suprotstaviti će se riječ proroka: »Ne bijaše na njem ljepote ni sjaja da bismo se u nj zagledali, ni ljupkosti da bi nam se svidio.« (Iz 53, 2b). Mojsija i Iliju zamijenit će razbojници. Zakon i proroštvo bit će ispunjeni na njemu. Umjesto ljepote sjenica koje predlaže Petar, uslijedit će sablazan križa. Učenicima će biti teško u takvim trenucima u Isusu prepoznati Spasitelja. Omogućivši im da budu svjedoci preobraženja, želio ih je poučiti kako njegova slava nije u skladu s njihovim očekivanjima te da su slava i patnja dva obraza istoga lica ljubavi koje Bog ima za čovjeka. Isus je često govorio o vezanosti i nerazdvoјivosti patnje i slave. Učenici će to tek nakon uskrsnuća razumjeti, ali danas su anticipirali. Zato im Isus zabranjuje o tome govoriti »dok Sin čovječji od mrtvih ne ustane«. Crkva je ovaj događaj sažela u riječi današnjega predslavlja: »On je učenicima svoju smrt navijestio i na svetoj gori otkrio svoju slavu te im svjedočanstvom Zakona i Proroka učvrstio vjeru da se po muci i smrti stiže k slavi uskrsnuća.«

Ponavljanje obećanja

»Isus Krist jučer i danas isti je – i uvijek«, poučava nas Poslanica Hebrejima (Heb 13, 8). Na Gori preobraženja nije se dogodila njegova

Preobraženje, nepoznati bizantski autor, 13. st.

promjena, nego ono što su učenici vidjeli. Promijenio se njihov pogled. O važnosti promjene čovjekova pogleda na Boga progovara osobito odlomak iz Knjige Postanka, koji govori o Abrahamovoj spremnosti da žrtvuje vlastitoga sina. Opisani događaj dobro nam je poznat, ali nas, unatoč tomu, i dalje zbunjuje. Pitamo se kakav je to Bog koji može tražiti takvu i toliku žrtvu. Iako je spriječio ubojstvo Izaka, ipak je dopustio svu dramu koja je prethodila trenutku u kojemu je Abrahamu kazao: »Ne spuštaj ruku na dječaka!« Možemo zamisliti rastrganost očeve duše i strah sina pred podignutom očevom rukom. Čak i posljedice ovog čina ne pojašnjavaju opisani događaj. Čini se da Bog nagrađuje Abrahama samo zato jer je bio »slijepo poslušan«. Logičan je zaključak da bi ga u suprotnom kaznio. Međutim, takav pogled na Boga je poganski, a ne vjernički. Polazi od situacije u kojoj čovjek nešto želi, a da bi to postigao mora udobrovoljiti božanstvo, pa čak i cijenom ljudske žrtve. Čovjek je aktivan, a Bog pasivno čeka dok ne bude zadovoljan kako bi mu udovoljio.

I u vjerničkome pogledu postoje dvije etape, ali drukčije. Tu Bog ima inicijativu. On se uvijek prvi obraća čovjeku u njegovu korist, a čovjek treba prepoznati Božju ponudu i na nju odgovoriti. Bog je davno prije opisanoga događaja pristupio Abrahamu s ponudom saveza. Također mu je dao i obećanje o blagoslovu i potomstvu. Čak mu je i ime promijenio naznačivši kako će biti »ocem mnogih naroda« (usp. *Post* 17, 1-19). Ponavljanje pokazuje da ono što je ranije rečeno, nije usvojeno, ali je toliko dragocjeno da mora biti oživotvoreno. Budući da se ispunjenje obećanja nije događalo onako kako je to on zamislio, Abraham se povodi običajima pogana među kojima je živio. Bio je uvjeren da Bogu treba za žrtvu prinijeti ono najdragocjenije što ima, a to je sin Izak. Zaboravio je da je Izak Božji dar njemu, a ne obrnuto. Ne obdaruje čovjek Boga, nego Bog čovjeka. Ne prinosi čovjek Bogu dar života, nego Bog daruje život čovjeku.

Žrtvovati Bogu ne znači nekoga ili nešto ubiti, nego živjeti s povjerenjem u njegovu obećanje. To je Abraham spoznao na brdu Moriji. Tu se dogodila promjena njegova pogleda, ali i općenito vjerničkog pogleda na Boga. Ne iznenađuje stoga što je i sam naziv Morija vezan uz riječ *vidjeti*. Na tome je brdu Bog viđen onakvim kakav jest. Zato se u opisu toga događaja više puta spominju *pogled*, *viđenje*, *dizanje očiju*. Bog traži od Mojsija da ide na brdo koje će mu pokazati. Vodi ga napornim i teškim putem da bi mu pokazao svoje istinsko lice. Shvativši pouku, »onome mjestu Abraham dade ime 'Gospodin provida'. Zato se danas veli: 'Na brdu Gospodnjega providanja'« (*Post* 22, 14). Mojsije je shvatio, a i nama danas poručuje: Bog uvijek provida, ali čovjek to uvijek ne vidi, a još manje ispravno odgovara.

Suđenje Bogu i čovjeku

Razlika između Božjega i čovjekova pogleda osobito je vidljiva u sudbini Božjega »Sina ljubljenoga«. Dok je Abrahamovu ruku zaustavio da ne naudi svojem sinu, Bog »svojega Sina nije poštedio, nego ga je za sve nas predao«. Radi čovjekova poganskoga pogleda Bog ga je morao

Učitelju, dobro nam je ovdje biti! Načinimo tri sjenice... Te riječi apostola Petra otkrivaju njegovu oduševljenost Isusom i ljepotom zajedništva s njime. I premda »nije znao što govori«, njegova će vjera rasti iz toga oduševljenja. Vjeri su potrebni trenutci zanosa, zagledanost u Isusa, trenutci uronuća u božansko, baš kao što ljubav, 'zaslijepljena' oduševljenjem drage osobe, umije prevladati sve kušnje i sve ljudske manjkavosti. Trenutci oduševljenja u vjeri pohranjuju u nas sujetlo za trenutke tame i sumnje. Korizma je vrijeme preobraženja i oduševljenja za Isusa. ●

udobrovoljiti najvrjednijim što ima. Nekoliko rečenica iz Poslanice svetoga Pavla Rimljanima, koje su uzete za današnje drugo liturgijsko čitanje, dio su Apostolova dužega razmatranja o Bogu koji je toliko ljubio svijet da je u znak svoje ljubavi »predao« vlastitoga Sina. I Pavao želi otvoriti oči onima kojima piše kako bi otkrili pravi lik Božji. Ljudskoj slici pravednosti, koja je uvijek u znaku proporcionalnosti grijeha i kazne, ili zasluge i nagrade, Apostol suprotstavlja Božje očitovanje u Sinu koji »nije došao suditi svijetu, nego spasiti svijet« (*Iv* 12, 47).

Budući da je Sin Božji bio izložen sudskom procesu pred ljudima, Pavao zamišlja čovječanstvo stavljeno pred Božji sud. Opisuje njegov tijek: optužba, osuda, opravdanje i zauzimanje. Premda su ljudi Božjega Sina osudili, Bog ljude »opravda«. Njegova pravednost nije u osudi i zatočeništvu, nego u spasenju i slobodi. Obećavajući Slugu kojega »podupire«, svoga »miljenika i izabranika« (*Iz* 42, 1), Bog je najavio kakva će biti njegova pravda: »da otvori oči slijepima, da izvede sužnje iz zatvora, iz tamnice one što žive u tami« (*Iz* 42, 7). Isus je to ispunio, a Otac na Gori preobraženja potvrdio: »Ovo je Sin moj ljubljeno! Slušajte ga!« Naredbom »Slušaj!« započinje ispovijest vjere izabranoga naroda. Nakon što je »Sin čovječji od mrtvih ustao«, vjera se ispovijeda vršenjem pravednosti na način kako je on to činio.

Slavko Slišковиć

Treća korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Kad na vama pokažem svetost svoju, skupit ću vas iz svih zemalja. Poškropit ću vas vodom čistom i očistit ću vas od svih vaših nečistoća. I dat ću vam novo srce, govori Gospodin.

Ez 36, 23-26

Zborna molitva

Bože, izvore milosrđa i sve dobrote, odredio si lijek našim grijesima: post, molitvu i djela ljubavi. Priznajemo da smo grešni. Savjest nas optužuje. Molimo te: iskazuj nam uvijek svoje milosrđe. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, po ovoj nam žrtvi oprosti grijehe i pomози da i mi praštamo svojoj braći. Po Kristu.

Prvo čitanje Izl 20,1-3,7-8,12-17 (kraća verzija)

Zakon bijaše dan po Mojsiju.

Čitanje Knjige Izlaska

U one dane: Bog izgovori sve ove riječi:
»Ja sam Gospodin, Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva. Nemoj imati drugih bogova uz mene. Ne uzimaj uzalud imena Gospodina, Boga svoga, jer Gospodin ne oprašta onome koji uzalud izgovara ime njegovo. Sjeti se da svetkuješ dan subotni. Poštuj oca svoga i majku svoju da imadneš dug život na zemlji koju ti daje Gospodin, Bog tvoj. Ne ubij! Ne učini preljuba! Ne ukradi! Ne svjedoči lažno na bližnjega svoga! Ne poželi kuće bližnjega svoga! Ne poželi žene bližnjega svoga; ni sluge njegova, ni sluškinje njegove, ni vola njegova, ni magarca njegova, niti išta što je bližnjega tvoga!«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 19, 8-11

Pripjev: Gospodine, ti imaš riječi života vječnoga!

Savršen je zakon Gospodnji, dušu krijepi; pouzdano je svjedočanstvo Gospodnje, neuka uči.

Prava je naredba Gospodnja, srce sladi; čista je zapovijed Gospodnja, oči prosvjetljuje.

Neokaljan strah Gospodnji, ostaje svagda; istiniti sudovi Gospodnji, svi jednako pravedni.

Dragocjeniji od zlata, zlata čistoga; slađi od meda, meda samotoka.

Drugo čitanje 1Kor 1, 22-25

Propovijedamo Krista raspetoga.

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima
Braćo! Židovi znake ištu i Grci mudrost traže, a mi propovijedamo Krista raspetoga: Židovima sablazan, poganima ludost, pozvanima pak – i Židovima i Grcima – Krista, Božju snagu i Božju mudrost. Jer ludo Božje mudrije je od ljudi i slabo Božje jače je od ljudi.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Iv 3, 16

Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca; tko god u njega vjeruje, ima život vječni.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	426.2	Kada na vama pokažem
ili:	460	Ja se kajem
Otpj. ps.:	91 ili XI	Gospodine, ti imaš riječi života vječnoga (ili ŽV 3-2006)
Prinosna:	442	Bog oprosnik nam darova
Pričesna:	438	Čuj, Stvoritelju milostiv
ili:	146	Duša moja
Završna:	465	Bože, ljubiš

Ne činite od kuće Oca mojega kuću trgovačku.

J. Poljan: Izgon trgovaca iz hrama, Franj. samostan sv. Ante, Sarajevo.

Popričesna molitva

Gospodine, već na zemlji nahranio si nas kruhom s neba i dao nam zalag onoga što još ne vidimo. Smjerno te molimo: što sada u otajstvu slavimo, nek se ostvari u punoj istini. Po Kristu.

Evangelje Iv 2, 13-25

Razvalite ovaj hram i ja ću ga u tri dana podići.

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

Blizu bijaše židovska Pasha. Stoga Isus uziđe u Jeruzalem. U Hramu nađe prodavače volova, ovaca i golubova i mjenjače gdje sjede. I načini bič od užeta te ih sve istjera iz Hrama zajedno s ovcama i volovima. Mjenjačima rasu novac i stolove isprevrta, a prodavačima golubova reče: »Nosite to odatve i ne činite od kuće Oca mojega kuću trgovačku.« Prisjetiše se njegovi učenici da je pisano: Izjeda me revnost za dom tvoj.

Nato se umiješaju Židovi i upitaju ga: »Koje nam znamenje možeš pokazati da to smiješ činiti?« Odgovori im Isus: »Razvalite ovaj hram i ja ću ga u tri dana podići.« Rekoše mu nato Židovi: »Četrdeset i šest godina gradio se ovaj hram, a ti da ćeš ga u tri dana podići?« No, on je govorio o hramu svoga tijela. Pošto uskrsnu od mrtvih, prisjetiše se njegovi učenici da je to htio reći te povjerovaše Pismu i besjedi koju Isus reče. Dok je boravio u Jeruzalemu o blagdanu Pashe, mnogi povjerovaše u njegovo ime promatrajući znamenja koja je činio. No sam se Isus njima nije povjeravao jer ih je sve dobro poznao i nije trebalo da mu tko daje svjedočanstvo o čovjeku: ta sam je dobro znao što je u čovjeku.

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Okupljeni oko Gospodina u njegovu hramu, izrecimo mu u skrušenosti srca svoje molitve:

1. Čuvaj, Gospodine, svoju Crkvu u svetosti u kojoj si je sazdao; očisti ju od svake ljage grijeha i nevjernosti i daj joj uvijek prijanjati uz Krista Raspetoga, molimo te.
2. Budi svjetlo papi našem Franji i svim pastirima Crkve; podari im revnosti u brizi za sve što si povjerio njihovoj službi naučavanja i posvećivanja, kako bi sva Crkva trajno rasla u spoznanju tvoga spasenja, molimo te.
3. Otvori srca svojih vjernika za radosno življenje tvojih zapovijedi; daj nam prepoznati slobodu koja izvire iz zajedništva s tobom i iz nasljedovanja Kristova puta, molimo te.
4. Nas ovdje sabrane obnovi u svemu što je ranjeno grijehom i neposluhom tebi; ispuni nam srca ljubavlju koja radosno služi svim potrebitima te naši životi budu hram tvoje prisutnosti u svijetu, molimo te.
5. Pokojnu našu braću i sestre, koji završiše svoj zemaljski hod, uvedi u radost nebeskoga kraljevstva, molimo te.

Gospodine, Bože naš, usliši nam smjerne molitve i nadahni nas da umijemo moliti i željeti ono što vodi k tebi, te naši životi objavljuju svim ljudima ljepotu tvoga kraljevstva. Po Kristu Gospodinu našem.

Hram u Hramu

Isus uzlazi u Jeruzalem. Blizu je proslava Pashe. Pasha traje tjedan dana. Pasha je proslava oslobođenja izraelskog naroda od egipatskoga ropstva. Proslava izlaska iz ropstva u slobodu, skidanja tuđega jarma i ulazak u bliski odnos s Bogom koji se objavio Mojsiju kao Bog Abrahama, Izaka i Jakova koji je vidio patnju svoga naroda. Pasha je vrijeme hodočašća u Jeruzalem, središnje mjesto života izraelskoga naroda. Isus kao pravi pripadnik svoga naroda uzlazi u Jeruzalem. Tamo čini što čine i ostali hodočasnici. Ulazi u Hram. U Hramu nalazi prodavače žrtvenih životinja i mjenjače poganskoga novca u hramski. Nailazi na cijeli niz ljudi koji stoje na uslugu hodočasnicima i koji žive od svoje trgovine i rada s novcem. Isus Hram osjeća svojim. Njemu je Hram kuća njegova Oca. Osjeća se odgovornim za čistoću Hra-

ma. Napraviti će bič od užeta i istjerati trgovce i mjenjače. Time pokazuje kako on vidi Hram. Istovremeno pokazuje da s njim počinje novo vrijeme o kojem je prorok Zaharija najavio da u njemu »ne će više biti trgovaca u domu Jahve nad vojskama« (Zah 14, 21). Isusovi učenici istjerivanje trgovaca i mjenjača iz Hrama vide kao Isusovu revnost za Božji dom. U onome što čini, opažaju što ga iznutra pokreće. Povezuju Isusovo djelovanje s Pismom. Otkrivaju da je u Pismu pisano o njemu i vide da se napisano na njemu ostvaruje. Za njih Isus i Pismo počinju govoriti istim jezikom. Razumiju da se i u Pismu i u Isusu i u Hramu susreću s istim Bogom koji je izveo njihov narod iz egipatskog ropstva.

Nakon istjerivanja iz Hrama onih čiji posao ne spada u čistoću Hrama Isus je suočen i s oštrim pitanjima o svome djelovanju. Pitaju ga kako on to smije činiti i kojim znamenjem može pokazati da to smije. Opažaju na Isusu vlast, ali se ne snalaze s njom. Vlast koju opažaju nije obična svakodnevna vlast koju je moguće opaziti u ljudskim srditim reakcijama. Isusovu su vlast doživjeli drukčije. Zato ga pitaju za značenje. I Isus će im dati odgovor. Njegovi ga sugovornici, međutim, neće razumjeti. Tražili su znak. Isus im kaže da razvale Hram i da će ga on sagraditi u tri dana. Nitko od sugovornika ne može u Isusovu odgovoru vidjeti drugi smisao do li nezamislivu predodžbu o gradnji Hrama u tri dana. Isusove će se riječi, međutim, pokazati puno dubljima od ovoga prvog samorazumljivoga smisla. U njima leži povezanost Hrama i Isusova tijela. Upravo se iz te povezanosti rodila njegova oštra reakcija prema trgovcima i mjenjačima. Hram je izvanjska građevina na kojoj se vidi drugi hram, onaj ljudskoga tijela. Bog boravi u Hramu i zato je potrebno držati ga čistim, ne pretvarati ga trgovačku kuću. Bog boravi i u ljudskom tijelu. I zato je i ono potrebno brige da se ne pretvori od Očeve kuće u trgovinu.

Isusovo istjerivanje trgovaca i mjenjača iz Hrama slika je onoga što on čini kada ga pustimo u hram svoga tijela. I to mjesto valja očistiti

Jozo Kijaković: Izgon trgovaca iz hrama, Hrvatski zavod sv. Jeronima, Rim.

od trgovine i svega što naliči na poslove u mjenjačnici. Mi osjećamo da je naše tijelo važno. Zaboravljamo, međutim, zašto je to tako. Naši nas zaboravi uvijek iznova nagnaju da tijelo pretvaramo u nešto drugo. Čas nam je sredstvo užitka, čas mjesto pokazivanja. Čas nam je instrument rada, potom opet mjesto uspjeha. Tijelom opažamo svijet i opažamo svoje emocije. Tijelo u tren pretvorimo u oružje ili se njime koristimo u zavođenju. Rijetko ga, međutim, vidimo kao kuću Očevu, mjesto susreta s Ocem, čudesnu građevinu, zadivljujući organizam s beskrajno mnogo funkcija i s beskrajnim mogućnostima opažanja svijeta, drugih, sebe i nevidljivoga Boga. Kad Isus povezuje svoje tijelo s Hramom, on je svjestan ne samo čudesnosti tijela, nego i njegove krajnje izloženosti destrukciji i smrti. I on vidi svoju misiju upravo u tome da se razrušeni hram njegova tijela ponovo sagradi te tako na njemu postane vidljivo što Otac nebeski hoće sa svojom djecom.

Nesporazum između Isusa i njegovih sugovornika je prevelik da bi se mogao svladati u jednome razgovoru. Zato će Isusov odgovor njima ostati posve nerazumljiv. Ni Isusovim učenicima nije odmah jasan. Njima će tek nakon Isusova uskrsnuća bljesnuti tko je on, odakle dolazi i što je zapravo mislio kada je govorio o rušenju i ponovnoj gradnji Hrama. I još jednom će im postati jasno da Isusa razumiju tek u svjetlu Pisma. I obratno! Da Pisma razumiju tek u svjetlu učiteljevih riječi, djela i života. Postaje nam jasno da se Isusa ne može razumjeti promatrajući odvojeno, tek neku njegovu reakciju, ili slušajući tek ponešto od onoga što je govorio. Njega se počinje razumijevati iz cjeline. A cjelina zahvaća njegov život, Pisma i čudesna Očeva djela. U njoj slutimo tko je on, odakle dolazi i što nam donosi i objavljuje.

Isusov boravak u Jeruzalemu ne će proći nezapaženo. Ivan kaže da su mnogi povjerovali u njega. Oni nisu tražili dodatna znamenja. Njima je bilo dovoljno vidjeti što čini i čuti što govori pa da povjeruju u njega. Ivan na koncu perikope dodaje kako se Isus nije povjeravao

I susov postupak u Hramu opomena je svakom trgovanju s vjerom. Nije dostatno očistiti od trgovanja kamene hramove. I u hram srca može se uvući trgovački odnos. Boga se i njegovu ljubav ne može kupiti. Ono što on daruje, nadvisuje i sve naše zasluge. Vjera je dar, a sve što u vjeri činimo može biti samo uzdarje Bogu. Iz ljubavi i zahvalnosti. Zato je potrebna čistoća hrama srca. Krhkost toga hrama može biti ojačana samo njegovom čistoćom, iskrenošću i otvorenosti za sve što nam Gospodin povjerava. ●

ljudima. Dobro je poznao njihova srca. Nije mu trebalo ni da mu netko svjedoči o čovjeku. Sam ga je poznao. Znao je što je u ljudskome srcu. Ivan nas upućuje da u podnožju Isusovih djela i riječi postoji temeljno usmjerenje prema čovjeku. On razumije što se krije u ljudskome srcu te odgovora na pitanja, vapaje i muke koji se tamo kriju. Tako nas Ivan upućuje na nutarnju povezanost nebeskog Oca, Hrama, Isusova tijela i ljudskoga srca.

Kada se vjernici nedjeljom sabere oko Isusove prisutnosti u Pismima, kruhu, vinu i zajedništvu, oni opažaju na što se sve odnosi Isusov izgon trgovaca iz hrama. Odnos s nebeskim Ocem potrebno je čuvati svetim i zaštićenim od svake trgovine i od nagnuća prema zaradi i zamjenama. To se odnosi na svakoga pojedinca, ali i na zajednicu vjernika kao takvu. Tek čisti odnos s nebeskim Ocem čuva ljudsko srce od trgovine. Iskustvo krhkosti ljudskoga tijela oslanja se na nadu u preobrazbenu snagu kojom Bog razoreni Hram ponovo gradi. Izgovarajući svoju vjeru »u uskrsnuće tijela« vjernici znaju da im je u ponovo sagrađenome hramu Isusova tijela darovan novi život. Iz toga uče hram svoga tijela uvijek iznova čistiti od natruha trgovine i grijeha te ga čuvati čistim za odnos s Ocem nebeskim i spremnim za ponovnu izgradnju nakon što se razruši u smrti.

Ante Vučković

Četvrta korizmena nedjelja

Ulazna pjesma

Veseli se Jeruzaleme! Kličite
zbog njega svi koji ga ljubite!
Radujte se, radujte s njime, svi
koji ste nad njim tugovali!
Nadojite se i nasitite na
dojkama utjehe njegove.

Usp: Iz 66, 10-11

Zborna molitva

Bože, ti si nas sa sobom
pomirio po Riječi svojoj,
Isusu Kristu. Pomozi nam
da odanošću i živom vjerom
idemo u susret skorim vazme-
nim blagdanima.
Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, s radošću ti
prinosimo ovu žrtvu, koja
nam daje lijek protiv smrti.
Molimo te da je s vjerom
slavimo i dostojno prika-
žemo za spas svijeta.
Po Kristu.

Prvo čitanje 2Ljet 36, 14-16.19-23

Čitanje Druge knjige Ljetopisa

U one dane: Svi su svećenički poglavari i na-
rod gomilali nevjeru na nevjeru sljedeći gnu-
sna djela krivobožackih naroda, oskvrnjujući
dom Gospodnji, posvećen u Jeruzalemu.

Gospodin, Bog njihovih otaca, slao je k njima
zarana svoje glasnike, slao ih svejednako, jer
mu bijaše žao svojega naroda i svojega prebi-
vališta. Ali su se oni rugali Božjim glasnicima,
prezirući njegove riječi i podsmjehujući se
njegovim prorocima, dok se nije podigla
Gospodnja jarost na njegov narod te više
nije bilo lijeka. Spalili su Božji dom, oborili
jeruzalemski zid i sve utvrde njegove vatrom
spalili. One što izbjegoše maču odvede Nabu-
kodonozor u Babilon u sužanjstvo. Postali su
robovi njemu i njegovim sinovima, dokle nije
nastalo perzijsko kraljevstvo. Da bi se ispuni-
la riječ koju Gospodin reče na Jeremijina usta:

»Dokle se zemlja ne oduži svojim subotama,
počivat će za sve vrijeme u pustoši dok se ne
ispuni sedamdeset godina.« Ali prve godine
perzijskoga kralja Kira, da bi se ispunila riječ
Gospodinova objavljena na Jeremijina usta,
podigne Gospodin duh perzijskoga kralja Kira
te on oglasi po svemu svojem kraljevstvu
usmeno i pismeno: »Ovako veli perzijski
kralj Kir: 'Sva zemaljska kraljevstva dade mi
Gospodin, Bog nebeski. On mi naloži da mu
sagradim dom u Jeruzalemu, u Judeji. Tko je
god među vama od svega njegova naroda,
Bog njegov bio s njim, pa neka ide onamo!'«
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 137, 1-6

Pripjev: Nek mi se jezik za nepce prilijepi
ako spomen tvoj smetnem ja ikada.

Na obali rijeka babilonskih
sjedasmo i plakasmo
spominjući se Siona;
o vrbe naokolo
harfe svoje bijasmo povješali.

I tada porobljivači naši
zaiskaše od nas da pjevamo,
mučitelji naši – da se veselimo:
»Pjevajte nam pjesmu sionsku!«

Kako da pjesmu Gospodnju pjevamo
u zemlji tuđinskoj!

Nek se osuši desnica moja,
Jeruzaleme, ako tebe zaboravim!

Drugo čitanje Ef 2, 4-10

Čitanje Poslanice
svetoga Pavla apostola Efežanima

Braćo: Bog, bogat milosrđem, zbog velike ljubavi
kojom nas uzljubi, nas koji bijasmo mrtvi zbog
prijestupa, oživi zajedno s Kristom – milošću ste
spašeni! – te nas zajedno s njim uskrisi i posadi
na nebesima u Kristu Isusu: da u dobrohotnosti
prema nama u Kristu Isusu pokaže budućim

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	463	Sretnih li vas
Otpj. ps.:	Nek mi se jezik za nepce prilijepi (ŽV 3-2006)	
Prinosna:	427	Ti, Gospodine
Pričesna:	135.3	Bog je tako ljubio svijet
ili:	141	Daj mir, Gospodine
Završna:	464	Milosti je čas

Tako ima biti podignut Sin Čovječji
da svaki koji vjeruje u njemu ima život vječni.

Inicijal uz Ps 68 (Petar Lombardski, Komentar Psalama), Paris, 1166.

Pričesna pjesma

Jeruzaleme, grade
čvrsto sazdani i kao
u jedno saliveni!
Onamo uzlaze ple-
mena, plemena
Gospodnja, da slave
ime Gospodnje.

Popričesna molitva

Bože, ti prosvjetljuješ
svakog čovjeka koji dolazi
na ovaj svijet; molimo te,
izliječi nam sljepoću srca
da spoznamo što je pravo
i tebe iskreno ljubimo.
Po Kristu.

vjekovima preobilno bogatstvo milosti svoje. Ta
milošću ste spašeni po vjeri! I to ne po sebi! Božji
je to dar! Ne po djelima, da se ne bi tko hvastao.
Njegovo smo djelo, stvoreni u Kristu Isusu za
dobra djela, koja Bog unaprijed pripravi da u
njima živimo.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije Evanđelja Iv 3,16

Bog je tako ljubio svijet
te je dao svoga Sina Jedinorođenca;
tko god u njega vjeruje, ima život vječni.

Evanđelje Iv 3,14-21

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

U ono vrijeme: Reče Isus Nikodemu:

»Kao što je Mojsije podigao zmiju u pustinji,
tako ima biti podignut Sin Čovječji da svaki
koji vjeruje u njemu ima život vječni.

Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga
Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vje-
ruje ne propadne, nego da ima život vječni. Ta
Bog nije poslao Sina na svijet da sudi svijetu,
nego da se svijet spasi po njemu. Tko vjeruje
u njega, ne osuđuje se; a tko ne vjeruje, već je
osuđen što nije vjerovao u ime jedinorođenoga
Sina Božjega. A ovo je taj sud: Svjetlost je do-
šla na svijet, ali ljudi su više ljubili tamu nego
svjetlost jer djela im bijahu zla. Uistinu, tko god
čini zlo, mrzi svjetlost i ne dolazi k svjetlosti
da se ne razotkriju djela njegova; a tko čini
istinu, dolazi k svjetlosti nek bude bjelodano
da su djela njegova u Bogu učinjena.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, pogleda upravljena prema
Kristu Raspetome i s vjerom u snagu njegova
križa, uputimo svoje molitve Ocu nebeskom:

1. Za tvoju svetu Crkvu: da u službi naviještanja
bude uvijek vjerna tvojoj Istini, a u svome
životu slobodna od svake navezanosti
na svijet te svoju sigurnost nalazi
u oslonjenosti na tebe, molimo te.
2. Za sve tvoje vjerne: rasvijetli ih svojim Duhom
da u tminama svijeta i u osobnim kušnjama
uvijek umiju prepoznati tvoju blizinu i nasljedo-
vati mudrost Kristova križa, molimo te.
3. Za nas pred tvojim licem sabrane:
obdari nas poučljivošću pred tvojom riječju
da u svjetlu Kristova služenja budemo nositelji
brizne i radosne ljubavi za naše bližnje i za
sve potrebite, koje izvodiš na naš životni put,
molimo te.
4. Svjetlom svoje mudrosti daj nam spoznati
grijehe koji nas zatvaraju u tamu svijeta;
podari nam snagu obraćenja da naši životi
i sva nastojanja budu radosni hod
u tvome svjetlu, molimo te.
5. Za preminulu braću i sestre: po bogatstvu
svoga milosrđa uvedi ih u svjetlo svoje
vječnosti, molimo te.

Primi, svemogući Bože, naše usrdne prošnje.
Ozdravi u nama sve što je ranjeno grijehom
i nevjernošću i daj nam nasljedovati
mudrost križa kako bismo jednom zavrijedili
biti uzdignuti u slavu tvoga kraljevstva.
Po Kristu Gospodinu našem.

»Bog je tako ljubio svijet...«

Možemo zamisliti Isusa i Nikodema kako na mjestu koje je Isusu drago za molitvu i razgovore, pod nekom maslinom, razgovaraju o važnim pitanjima, okupani mjesečevim svjetlom među granama (zašto dojamu ne dopustiti široku privlačnost?). Razgovor je to Isusa i 'uglednika' koga je znatiželja vodila do mladoga učitelja, jer ga nije želio odbaciti, jer su mu se riječi i djela činila i zbunjujuća i vrijedna pozornosti.

Ipak, nije se želio zamjeriti drugim članovima Sinedrija, vrhovnoga tijela kojemu je pripadao, te odlazi k Isusu noću. Iskrenost čežnje i skučenost ugleda. Poznate su nam takve prigode iz prošlosti koje djeluju kao preslikane u sadašnjost. Nije lako premostiti iskrenost savjesti i dojmove u javnosti... I danas to osjećamo u našoj domovini i molimo Gospodina da odgovorni za donošenje odluka važnih za život društva i države odluke donose na temelju iskrenosti savjesti, a ne na temelju očekivanja zemaljske uglednosti.

Tommaso Mugalotti: Isus i Nikodem, razgovor u noći.

U tome noćnom razgovoru sve polazi od riječi: *Bog je tako ljubio svijet...* Ta istina rasvjetljava ne samo Nikodemovu noć, nego svaku našu tamu. U njoj se ponovno rađamo svakoga dana: u pouzdanju, u nadi, u vedrini; sa željom stvaranja, građenja, njegovanja darova i male-nih životnih vrtova koje nam Bog povjerava.

Isus naviješta svoju smrt na križu i jasno ju povezuje s Božjom ljubavlju.

'Nevidljivi koji je očit'

Neobična je Isusova objava: Bog je smatrao svijet – svakoga čovjeka, moju malenost i krhkost, moje 'ništa' kojemu je dao srce – važnijim od sebe sama. Isus, da bi dobio mene, odlazi u 'gubitak sebe'. To je ludost ljubavi Boga u koga vjerujemo i u kojemu smo nanovo rođeni.

Bog je tako ljubio... Ljepota te rečenice nalazi se u izrijeku u prošleme vremenu, da bi se izrekla sigurnost, ne iščekivanje. A mi se prečesto, uronjeni u more ljubavi, ponašamo kao da ljubav ne vidimo i ne želimo vidjeti. Cijela povijest spasenja započinje riječima: *ljubljen si*, a završava riječima: *ljubi/ljubit ćeš* (P. Beauchamp). Vrijedi ponavljati: Mi nismo kršćani poglavito zbog toga što ljubimo Boga, nego zbog toga što vjerujemo da nas Bog ljubi.

Ne znamo kakva je bila Nikodemova reakcija na kraju razgovora, ali znademo da je kasnije povjerovao; pokušao je braniti Isusa pred Sinedrijem (usp. *Iv* 7, 50-52); on je donio pomast nakon Isusova raspeća, a njegovo je ime ostalo živjeti kao oznaka onih koji su skriveni Isusovi prijatelji, skriveni zbog straha pred osudom drugih (nikodemizam). Nikodem pokazuje lijepe odlike osobnosti: čežnju, spremnost na razgovor, povezivanje onoga što se čini odijeljenim. Istodobno osjećamo da nešto nedostaje. Uz te je odlike očito potrebno snažnije razvijati jasno svjedočenje svoga životnog stava pred drugima, nenametljivo i iskreno, na jednostavan i topao način živjeti kršćanstvo, blizi čovjeku i spremni podnijeti žrtvu te pomoći u svim prilikama.

Victor Hugo definirao je Boga *Nevidljivim koji je očit*. Predivno! Jer, toliko puta osjećamo upravo tu očitost, premda tjelesno ne možemo doprijeti do nje niti ju dokazati tako da svima bude očita. Takva je ljubav. No, ona ima još jedno obilježje. Da bismo vidjeli Boga i ljubav, potrebno je puno puta staviti naočale, leće od suza. U kušnjama, u trpljenjima moguće je susresti prisutnost Boga koji je u blagostanju odgurnut ili ismijan.

‘Činiti istinu’

Pred navještajem ovoga evanđeoskog odlomka teško mi se naviknuti na činjenicu da hrvatski jezik u odnosu na neke nosive imenice, kao što su na primjer ‘dobro’ ili ‘zlo’, nema glagol ni glagolsku imenicu koja bi bila u ‘tečnoj’ uporabi. Postoje riječi poput: ‘zlotvor’, ‘dobrotvor’, ‘dobročinitelj’, ali ne i prikladan glagol. Još je teže s imenicom ‘istina’. Zato pozornost privlači izraz – »činiti istinu« (lat. *veritatem facere*; grč. *ten aletheian poiein*). Na nekim mjestima se nalazi pokušaj stvaranja jedne riječi, kakva je ‘istinovati’, odnosno kako to pokazuje prijevod »istinujući u ljubavi« (Ef 4, 15).

Iznimno je zanimljiv tijek i povezanost triju stvarnosti: djela istine, svjetla i Boga. ‘Činiti istinu’ Evanđelje označuje kao put do svjetla. Ta povezanost sa svjetlom objašnjava da su djela istine »učinjena u Bogu«. Ključ je u Svjetlosti koja je došla na svijet, s kojom je povezana ljubav, neodvojivo. Iz ljubavi prema Svjetlosti, Isusu Kristu, dolazi činjenje istine. Tako je zapravo ključ u ljubavi, ali ne bez slobode te time i težnje: prema Svjetlu ili tami. To što djeluje pomalo apstraktno, uzorak je za svaki naš životni postupak.

Sažetak cijeloga evanđelja nalazi se u rečenici da je Bog tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenoga Sina. Iz Radosne vijesti, iz navještaja Ljubavi zrači glagol ‘dati’. Ljubiti i dati povezani su u snagu darivanja, po kojoj sve postaje čisto. Može iznenaditi da se Isus poistovjećuje sa zmijom. Bog se suočava sa zlom

Gospodine,
koji si u noći primio Nikodema,
slušao njegove sumnje
i obasjao njegovu noć,
rasvijetli oči moga srca
da spoznam veličinu tvoje ljubavi
i istinu da si me ti prvi ljubio,
ljubavlju koja se predaje,
do kraja, bez pridržaja,
sve do smrti na križu.

Samo je ljubav mogla pobijediti križ.
I zato tvoja ljubav, beskrajna,
i danas natapa naše živote
i preobražava svijet.
Samo tvoja ljubav daje istinski živjeti
jer bez nje sve umire, polagano
– u zamamnosti svijeta
i krhkost sigurnosti naše moći.

Ti koji si nas tako ljubio
da si radi nas sišao u smrt,
pogledaj nas u našoj noći
i otvori nam srca za tvoju ljubav
da možemo spoznati tvoju blizinu
i tvojom ljubavlju ljubiti sve ljude.
Amen.

i smrću, da bi nas spasio. I ako se pokušavamo sakriti od njegova spasenja, takvo mjesto ne postoji. »Ako se na nebo popnem, ondje si; ako u podzemlje legnem, i ondje si.« (Ps 139, 8). On silazi nad pakao, da ne bismo nigdje bili napušteni. Slobodno i u korizmenome hodu pred sobom imamo sliku jaslca, pitajući se čime se hranimo, na koje to ‘jasle’ dolazimo i vraćamo im se. Ako mislimo da se grijehom možemo nasititi, Krist se utjelovljuje upravo tamo. Dokida strah od smrti, jer vjernik ne gleda u tamu nego u Krista, svjetlo i lice Božje ljubavi.

Ivan Šaško

Molitva pred Raspetim

Gospodine Isuse, raspeti i uskrsnuli,
sliko slave Očeve,
Sveto Lice – ti koji nas, milosrdan i blag,
gledaš i proničeš
da bi nas pozvao na obraćenje
i priveo punini svoje ljubavi:
klanjamo ti se i blagoslivljamo te.

U tvome blistavome licu spoznajemo
kako smo ljubljani i kako se ljubi;
spoznajemo gdje su sloboda i pomirenje,
kako se postaje graditeljima mira,
koji od tebe proizlazi i k tebi vodi.

U tvome proslavljenom Licu učimo se
nadvladavati svaki oblik sebičnosti,
nadati se protiv svake nade,
prionuti uz djela života,
nasuprot djelima koja vode u smrt.

Udijeli nam milost
da te umijemo staviti u središte svojega života,
u kušnjama i mijenama svijeta
ostati vjerni svojem kršćanskom pozivu,
naviještati narodima snagu Križa i Riječi koja spasava,
biti budni i zauzeti,
pozorni na najmanje među našom braćom
te prihvaćati znakove istinskoga oslobođenja
koje u tebi ima početak i ispunjenje.

Gospodine, daj svojoj Crkvi da, poput Djevice Majke,
umije zaustaviti se pod slavnim tvojim Križem
i uz križeve svih ljudi
kako bi im donijela utjehu, nadu i osnaženje.

Duh kojeg si nam darovao
neka dovede do punine tvoje djelo spasenja
kako bi sva stvorenja, oslobođena okova smrti,
uzmogla u slavi Očevoj gledati tvoje Sveto Lice
koje svjetlošću blista u vijeke vjekova. Amen.

*Sv. Ivan Pavao II., Molitva pred Raspetom
u katedrali sv. Martina, Lucca, 23. rujna 1989.*

Molitva za milost obraćenja

Bože, izvore milosrđa i sve dobrote,
prignut sam ponizno pred tobom, duhom i tijelom,
jer se moja duša želi uzdići k tebi
i jer želim da sav moj život, svi dani i svi trenutci,
sva djela i svi odnosi, sve misli i sve riječi,
budu odsjaj tvoje dobrote
koju si nam objavio u svome ljubljenome Sinu
Isusu Kristu, raspetome radi našega spasenja.

U njegovu na križ raspetome tijelu
prepoznajem rane nanesene oštricom mojih grijeha;
u njegovim raširenim rukama
gledam ljubav kojom grliš svakoga čovjeka;
u njegovu blagom pogledu
spoznajem da me ne ostavljaš u mojim grijesima
nego me zoveš u ljepotu svoga božanskoga života,
gdje je punina svake radosti.

Gospodine moj, rasvijetli tmine moga srca
da spoznam koliko su razorni moji grijesi,
koliko me udaljuju od tebe i od života u tebi,
koliko zasjenjuju ljepotu vječnosti u koju me zoveš
i koliko ranjavaju radost življenja s braćom i sestrama
koje izvodiš na moj životni put.

Gospodine, sve što imam tvoj je dar
i to da jesam tvoja je milost.

Probudi u mome srcu milost iskrenoga kajanja
i daj da u meni iz dana u dan raste želja za tobom
kako nikad ne bih zaboravio da sam potrebit obraćenja.

I milost obraćenja tvoj je dar,
povjeren da bih mogao ostati trajno zagledan
u Život prema kojemu nas vodiš svjetlom svoga Duha
i snagom nade utisnute u naša srca.

Zato ne dopusti da se uzoholim kad što dobra učinim.

Gospodine, daj mi ustrajati na putu obraćenja,
uvijek ponizno i sa zahvalnošću tebi,
u radosnoj otvorenosti svemu na što me zoveš,
prihvaćajući zagrljaj ljubavi tvoga raspetoga Sina,
koji s tobom živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen.

fra Ante Crnčević

Novi sveci u Općem rimskome misalu

1. Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata (Prot. N. 40/21) izdala je 25. siječnja 2021. dekret kojim određuje upis u Opći rimski kalendar, u stupnju neobvezatnih spomendana, sljedećih svetaca:

Sv. Grgur iz Nareka, opat i naučitelj Crkve, 27. veljače

Rođen je u Nareku u Armeniji oko 950., a umro u Narekavanku (Samostan u Nareku) 1005. godine; armenski je mistik, teolog, pjesnik i učitelj armenskoga naroda. Osobito je častio Blaženu Djevicu Mariju, a od spisa najpoznatija mu je *Knjiga tužaljki*. Papa Franjo proglasio ga je 12. travnja 2015. naučiteljem Crkve. Kao svetac časti se i u Armenskoj apostolskoj Crkvi.

Sv. Ivan iz Avile, prezbiter i naučitelj Crkve, 10. svibnja

Rođen je 1499. ili 1500. godine u Almodóvar-del-Campo u južnoj Španjolskoj, a umro 10. svibnja 1569. u Montilli. Bio je svećenik, revan propovjednik i promicatelj katoličke obnove u Andaluziji nakon Tridentskoga kocila, priznat kao »apostol Andaluzije«. God. 1946. papa Pio XII. proglasio ga je glavnim zaštitnikom svjetovnih svećenika u Španjolskoj. Blaženim ga je proglasio papa Leon XIII. (15. travnja 1894.), a svetim Pavao VI. (31. svibnja 1970.).

Sv. Hildegarda iz Bingena, djevica i naučiteljica Crkve, 17. rujna

Rodila se 1098. u Bermersheimu, u Porajnju. Kao osmogodišnja djevojčica povjerena je na odgoj sestrama u samostanu u Disibodenbergu. Postala je redovnicom, a kao opatica osnovala je oko 1150. godine Samostan sv. Ruperta u blizini Bingena, gdje je i umrla 17. rujna 1179. Veoma učena, ostavila je brojne spise, među kojima i zapise o svojim mističnim viđenjima, a zbog njezine mudrosti savjet su od nje tražili svjetovni vođe i pastiri Crkve. Papa Ivan XXII. proglasio ju je 1326. godine blaženom, a papa Benedikt XVI. potvrdio je 2012. njezinu svetost i proglasio ju crkvenom naučiteljicom.

2. Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata odredila je dekretom od 26. siječnja 2021. (Prot. N. 35/21) da se u Opći rimski kalendar, na dan 29. srpnja, upiše obvezatan spomendan svetih Marte, Marije i Lazara.

Novije su spoznaje otklonile stanovite nesigurnosti glede identiteta Marije Magdalene, kojoj se Isus očitovao nakon svoga uskrsnuća, te je papa Franjo, uzevši u obzir evandeosko svjedočanstvo o susretu Isusa s Martom, Marijom i Lazarom u njihovu domu u Betaniji, odlučio da se oni slave zajedničkim spomenom na dan 29. srpnja, kako to potvrđuje i drevna praksa u nekim partikularnim kalendarima.

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

Ante Crnčević ♦ Ivan Šaško

Liturgija i tijelo

Prilozi za liturgijsku antropologiju

Tvrdi uvez ♦ 400 stranica

Cijena: 190 kn

LITURGIJSKI KALENDAR 2021

Meki uvez ♦ 126 stranica

Cijena: 30 kn

Narudžbe na: **narudzbe@hilp.hr** ili: **+385 (0)1 5635 050**

Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu.

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3,70 EUR; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD

Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 48 EUR; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BiH, SRB, MNE: 36 EUR

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

